

MODERN KLASİKLER Dizisi - 40

RAINER MARIA RILKE

BÜTÜN ŞİİRLERİNDEN SEÇMELER

ALMANCA ASLINDAN ÇEVİREN:
AHMET CEMAL

TÜRKİYE BANKASI
Kültür Yayınları

6. basım

RAINER MARIA RILKE
BÜTÜN ŞİİRLERİNDEN SEÇMELER

© TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI, 2014
SERTİFİKA NO: 40077

EDİTÖR
RÜKEN KIZILER

GÖRSEL YÖNETMEN
BİROL BAYRAM

GRAFİK TASARIM VE UYGULAMA
TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI

I. BASIM AĞUSTOS 2014, İSTANBUL
6. BASIM ŞUBAT 2019, İSTANBUL

ISBN 978-605-332-239-9

BASKI: UMUT KAĞITÇILIK SANAYİ VE TİCARET LTD. ŞTİ.
Keresteciler Sitesi Fatih Caddesi Yüksek Sokak No: 11/1 Merter Güngören/İstanbul
Tel. (0212) 637 04 11 Sertifika No: 22826

Bu kitabın tüm yayın hakları saklıdır.

Tanıtım amacıyla, kaynak göstermek şartıyla yapılacak kısa alıntılar dışında
gerek metin, gerek görsel malzeme yayınevinden izin alınmadan hiçbir yolla
çoğaltılamaz, yayımlanamaz ve dağıtılamaz.

TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI
İstiklal Caddesi, Meşelik Sokak No: 2/4 Beyoğlu 34433 İstanbul
Tel. (0212) 252 39 91 Faks (0212) 252 39 95
www.iskulttur.com.tr

ÇEVİREN: AHMET CEMAL

(1942, İstanbul-2017, İstanbul). Sankt Georg Avusturya Lisesi'nden sonra İÜ Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. İstanbul Avusturya Kültür Ofisi'nde basın danışmanı olarak çalıştı. İÜ Ed. Fak. Alman Dili ve Edebiyatı Bölümü'nde çeviri dersleri verdi. *Yazko Çeviri* dergisini yönetti. Üniversitelerde elli yıl boyunca Sanat Tarihi, Kültür Tarihi, Estetik, Sanatın Temel Kavramları, Metin Yazımı, Eleştirel Düşüncenin Tarihsel Gelişimi, Tiyatro Tarihi ve Tiyatro Estetiği gibi dersler verdi. Denemeleri *Yaşamdan Çevirdiklerim*, *Odak Noktasında Yaşananlar*, *Şeref Bey Artık Burada Yaşamıyor*, *Aradığımız Tiyatro*, *Okuyan Gençliğe Mektuplar*, şiirleri *Geçmiş Bir Dua Kitabından*, öyküleri de *Dokunmak* başlıklarıyla yayımlandı. *Cumhuriyet* gazetesinde köşe yazarlığı yaptı. B. Brecht, E. Canetti, S. Zweig, F. Kafka, I. Bachmann, P. Celan, R. M. Rilke, G. Trakl, F. Hölderlin, H. von Kleist, G. Lukacs, A. Seghers, Walter Benjamin, R. Musil, vd. yazarlardan altmışın üzerinde çevirisi yayımlandı.

Modern
Klasikler
Dizisi -40

Rainer Maria
Rilke

Bütün Şiirlerinden Seçmeler

Almanca aslından
çeviren: Ahmet Cemal

BU SEÇKİ R.M. RILKE'NİN, YAŞAM VE ŞARKILAR (Leben und Lieder), RESİMLER KİTABI (Das buch der Bilder), SAATLER KİTABI (Das Stunden-Buch), SANCAKTAR CHRISTOPH RILKE'NİN AŞKI VE ÖLÜMÜ ÜZERİNE BİR EZGİ (Die Weise von Liebe und Tod des Cornets Christoph Rilke), YENİ ŞİİRLER (Neue Gedichte), ERKEN ŞİİRLER (Die frühen Gedichte), İLK ŞİİRLER (Erste Gedichte), DUINO AĞITLARI (Duineser Elegien) ve ORPHEUS'A SONE (Sonette an Orpheus) ADLI ESERLERİNDEN DERLENMİŞTİR.

İÇİNDEKİLER

Rainer Maria Rilke / *Ahmet Cemal* xi

HERCAİ ŞİİRLER	1
Bir İlkbahar Rüzgârı	3
Deliler ve Mahkûmlar İçin Dua	4
Büyük Gece	5
Hölderlin İçin.....	7
Şairin Ölümü	9
Şair.....	10
Ölüm Deneyimi.....	11
Venüs'ün Doğuşu	12

DUINO AĞITLARI'ndan	15
Dördüncü Ağıt	17
Altıncı Ağıt	20

SANCAKTAR CHRISTOPH RILKE'NİN AŞKI VE
ÖLÜMÜ ÜZERİNE BİR EZGİ'den23-52

RESİMLER KİTABI'ndan	53
Gecede İnsanlar.....	55
Komşu.....	56
Sesler / <i>Bir Kapak Sayfası ve Dokuz Yaprak</i>	
<i>Kapak Sayfası</i>	57
<i>Dilencinin Şarkısı</i>	58
<i>Körün Şarkısı</i>	59
<i>Ayyaşın Şarkısı</i>	60
<i>İntihar Edenin Şarkısı</i>	61
<i>Dul Kadının Şarkısı</i>	62
<i>Budalanın Şarkısı</i>	64
<i>Öksüz ve Yetimin Şarkısı</i>	65
<i>Cücenin Şarkısı</i>	66

<i>Cüzzamlının Şarkısı</i>	67
Okuyan Adam	68
İzleyici.....	70
Bir Fırtına Gecesi'nden / <i>Bir Kapak Sayfası ve Sekiz Yaprak</i> <i>Kapak Sayfası</i>	72-80
Kör Kadının Söyleşisi	81
SAATLER KİTABI'ndan.....	87
<i>Birinci Kitap</i>	
Keşiş Yaşamı (Seçmeler)	89-96
ORPHEUS'A SONE'den	97
I. Bölüm / I.	99
V.	100
XVI.	101
XXI.	102
II. Bölüm / VI.	103
X.	104
XIV.	105
XXVII.	106
XXIX.	107

RAINER MARIA RILKE’NİN KISA YAŞAMÖYKÜSÜ

- 1875 4 Aralık günü Prag’da doğdu.
- 1882-1884 Prag’da ilkokul.
- 1886-1890 St. Pölten Askeri Okulu.
- 1890-1891 Mährisch-Weisskirchen’de askeri lise.
- 1891-1892 Linz Ticaret Akademisi.
- 1892-1895 Prag’da lise bitirmeye hazırlık.
- 1894 İlk kitabın yayımlanması: *Yaşam ve Şarkılar* (Leben und Lieder)
- 1895 Prag’da üniversite öğreniminin başlaması.
- 1896-1897 Münih Üniversitesi’nde iki yarıyıl.
- 1897 Berlin’e yerleşme. Lou Andreas-Salomé ile tanışma. *Sabah Serinliği* (Im Frühfrost) adlı oyununun Prag’da sahnelenmesi.
- 1898 İlkbaharda İtalya yolculuğu.
- 1899 Berlin-Prag. Nisan’dan Haziran’a kadar ilk Rusya yolculuğu.
- 1900 Mayıs ve Ağustos arası Lou Andreas-Salomé ile ikinci Rusya yolculuğu. Yasnaya Polyana Yurtluğu’nda Tolstoy’u ziyaret. Clara Westhoff’la tanışma.
- 1901 Heykeltıraş Clara Westhoff ile evlenerek Bremen yakınlarındaki Westerwede’ye yerleşmesi. *Günlük Yaşam* (Das tägliche Leben) adlı oyununun Berlin’de sahnelenmesi. 12 Aralık’ta kızı Ruth’un doğumu.
- 1902 Ağustos ayında Paris’e yerleşme. Rodin üzerine çalışmalar. *Resimler Kitabı* (Das buch der Bilder) adlı şiir, *Sonuncular* (Die Letzten) başlıklı öykü kitapları.

- 1903 İtalya yolculuğu.
- 1904 İsveç yolculuğu.
- 1905 Ocak'tan Mayıs'a kadar Worpswede. Haziran'da Güttingen'de, Lou Andreas-Salomé'yi ziyaret. *Saatler Kitabı* (Das Stunden-Buch).
- 1906 Babasının ölümü. Almanya ve Hollanda yolculukları. Kapri Adası. *Resimler Kitabı*'nın genişletilmiş basımı. *Sancaktar Christoph Rilke'nin Aşkı ve Ölümü Üzerine Bir Ezgi* (Die Weise von Liebe und Tod des Cornets Christoph Rilke).
- 1907 Kapri ve Paris. Venedik. *Yeni Şiirler* (Neue Gedichte). *Auguste Rodin* monografisinin genişletilmiş yeni basımı.
- 1908 Kapri ve Paris. Şair Verhaeren ve yazar Andre Gidé ile tanışma.
- 1909 Paris. *Erken Şiirler* (Die frühen Gedichte).
- 1910 Paris ve Roma. Trieste yakınlarındaki Duino Şatosu'nda konukluk. Kuzey Afrika yolculuğu. *Malte Laurids Brigge'nin Notları* (Die Aufzeichnungen des Malte Laurids Brigge).
- 1911 Napoli, Mısır, Venedik ve Paris. Kış mevsiminde Duino Şatosu.
- 1912 İlk *Duino Ağıtları*.
- 1913 Madrid, Paris ve Almanya yolculukları, *İlk Şiirler* (Erste Gedichte).
- 1914 Paris. Savaşın başlangıcında Almanya.
- 1915 Ailesinin de yaşadığı Münih'e yerleşme. Kasım ayında askere alınış. Berlin, Viyana.
- 1916 Viyana. Savaş Arşivi'nde görev. Stefan Zweig'la dostluk. Daha sonra yine Münih.
- 1919 İsviçre'ye konferans yolculuğu.
- 1920 İsviçre ve Paris.
- 1921 Muzot Şatosu'nu ilk görüş.

- 1922 Muzot Şatosu'nda *Duino Ağıtları*'nın (Duineser Elegien) tamamlanışı. *Orpheus'a Sone* (Sonette an Orpheus).
- 1924 İsviçre'de Valmont'da ilk kez kliniğe yatış. Fransızca şiirler.
- 1925 Valmont, Paris, Muzot. Vasiyetnamenin yazılışı. Paul Valéry'den şiir çevirileri.
- 1926 Valmont, Muzot ve Lozan. Valéry ile buluşma. 29 Aralık günü lösemiden kurtulamayarak Valmont'da ölümü.

Yirminci yüzyıl Batı şiiri sanatının en büyük temsilcilerinden olan Rainer Maria Rilke'nin yaşam süresi (1875-1926), şairin vatanı olan Orta Avrupa'nın çok karakteristik bir dönemiyle eşzamanlıdır. Bugün Avrupa'nın yakın kültür tarihinde “düş ve gerçeklik” dönemi diye adlandırılan bu zaman parçası, hem eşi az görülür bir yükselişe, hem de büyük bir çöküşe tanıklık etmiştir. Anılan dönem, Avrupa'da iki büyük imparatorluğun, Almanya'daki Hohenzollern ve Avusturya-Macaristan İmparatorluğu'nun başındaki Habsburg hanedanlarının son dönemleriyle çöküş süreçlerini kapsar. Yalnızca tarihlerin çakışması açısından, Osmanlı İmparatorluğu da bu büyük olgunun sınırları içerisine sokulabilir; ama dediğimiz gibi çakışma yalnızca tarihler bağlamındadır. Bunun dışında, toplumsal ve kültürel yapının apayrı oluşu nedeniyle Osmanlı'dan Cumhuriyet'e geçiş, öteki iki imparatorluğun yıkılışının beraberinde getirdiği sonuçlardan çok daha farklılarına kaynaklık etmiştir.

Rilke'nin doğduğu Prag kenti, o zamanki Avusturya-Macaristan İmparatorluğu'nun sınırları içerisindeydi. Şairin doğum yılı olan 1875 ise günümüzün kültür tarihçilerince, Orta Avrupa'nın kozmopolit kültürünün doruk noktasına vardığı ve varılan bu noktada düşünülebilecek en parlak sonuçları sergilemeye koyulduğu tarih olarak nitelendirilmektedir. 1875 yılında semerelerini vermeye başlayan bu parlak kozmopolit kültür, varlığını –ağır sarsıntılar geçirmesine karşın– Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra da korumayı başaracak, buna karşılık Hitler dönemi ve İkinci Dünya

Savaşı, yalnız Orta Avrupa’da değil, kıtanın bütününde bu atmosfere son verecektir.

Önce bir bakalım: Kimlerle paylaşmıştır Rilke bu dönemi? Bunu yaparken dikkatimizi doğum ve ölüm tarihleri üzerinde toplarsak, bir dönemin topografyası sanırız kendiliğinden belirginleşecektir: Edebiyatıta *Stefan Zweig* (1881-1942), *Robert Musil* (1880-1942), *Karl Kraus* (1874-1936), *Hermann Broch* (1886-1951) ve *Franz Kafka* (1883-1924); psikanaliz ve psikolojide *Sigmund Freud* (1856-1939) ve *Alfred Adler* (1870-1937); felsefede Ludwig Wittgenstein (1889-1951); resimde *Gustav Klimt* (1862-1918) ve *Egon Schiele* (1890-1918); müzikte Gustav Mahler (1860-1911), *Arnold Schönberg* (1874-1951), *Alban Berg* (1885-1935) ve Anton Webern (1883-1945); mimaride *Adolf Loos* (1870-1933). Daha da çoğaltılabilecek bütün bu adların ortak özelliği, alanlarında birer dönüm noktası yaratan, çığır açmış kişiler olmalarıdır. Bunca doruk noktasının gerçekte bir çöküş dönemi sürecinde ortaya çıkmış olması, ilk bakışta şaşırtıcı gelebilir. Ancak döneme daha yakından bakıldığında olayın özünün, çok köklü bir birikimin ürünlerinin derlenmeye başladığı an ile çöküş ânının çakışması olduğu görülür, bu çakışmayı salt rastlantı diye nitelendirmek, yanılsa düşmek olur. Çünkü burada çöküş atmosferinin ilerlemeyi, bir başka döneme geçiş girişimlerini desteklemesi de söz konusudur.

Böyle bir ortamda yetişen *Rilke*’nin şiir dünyasının yukarda sözü edilen tüm etkileri barındırması doğaldır. Günümüze kadar uzanan süreçte Rilke’nin şiirlerini konu alan yorumlarda içerik çözümlemelerine girildiği, yine içerik açısından izlerin ve etkilerin tartışma konusu yapıldığı, dahası şairin yaratısının içerik doğrultusunda değerlendirildiği çok olmuştur. Sonuçta bütün bu değerlendirmeler, şiirde söz *ustalığını* ikinci planda bırakan değerlendirme biçimlerinin yazgısını kaçınılmaz olarak paylaşmış, başka

deyişle doğruluk niteliğinden yoksun kalmıştır. Çünkü *Rilke*, sözde müziğin, anlatımda düşünülebilecek en zengin şiir kurgularının ta kendisidir, kimilerinin nitelendirmesiyle, “katıksız şair” tipinin en mutlak örneğidir. *Rilke* şiirini okumak, sözün söz aracılığıyla müziğe dönüştürülmesine, günlük yaşam gerçeklerinin artık bütünüyle farklı bir dünyada kendine özgü gerçeklere dönüşmesine –ve böylece daha bir vurgu kazanmasına!– söz’ün, yalnızca kendisine ait bir dünyada değer taşıyabileceğine tanıklık etmek demektir. *Rilke*, bu dünyanın mutlak yapısına, ona girmek isteyenlerin, tıpkı manastır yemini edercesine, artık yalnızca o dünya uğruna yaşamaları gerektiğini söyleyecek kadar gönül vermiştir. Döneminde kendi alanlarında yükselip çığır açanların hepsinin, uğraşlarını ve alanlarını “katıksızlık”, “arılık” açısından sorguladıkları göz önünde tutulacak olursa, *Rilke*’nin şiirdeki tutumunun ve ödünsüzlüğünün nedeni de kendiliğinden açığa çıkar. Çünkü bu bağlamda *Wittgenstein*’ın “salt felsefe”, *Loos*’un “salt işlevsellik” ve *Schiele*’nin resimde “salt ifade” arayışları ile *Rilke*’nin şiirde “salt şiirsellik” arayışı arasında hiçbir ayrım bulunmamaktadır. Her şeyin yozlaşmaya yüz tuttuğu çöküş dönemlerinde “sonraki” dönemin temellerini atmaya girişenler, kültür ve sanat tarihinin bütün dönemlerinde işe “köklere dönmekle” başlamışlardır.

Bütün yaşamını “şiirde şiiri aramak” uğraşında odaklaştıran *Rilke*’nin yaptığı da bundan ayrı bir şey değildir. *Stefan Zweig*, 1936 yılında Londra’da, *Rilke* üzerine verdiği bir konferansta şöyle der: “Zamanımızda katıksız şaire artık ender rastlanıyor, ama belki ondan da az rastlanan, bütün bir yaşamın salt şiirsel bir varoluşa dönüşmesidir. Böyle bir uyumun bir insanın kişiliğinde örnek bir biçimde gerçekleştiğini görebilme mutluluğuna erişene düşen, hem kendi kuşağına hem de belki bir sonraki kuşağa bu manevi mucizenin tanıklığını yapmaktır.” *Zweig*’a göre *Rilke*, şiir

alanındaki ödünsüz tutumunu büyük ölçüde kendi özgürlüğüne ilişkin ödün tanımazlığı sayesinde gerçekleştirebilmiştir. Aynı konferansta *Zweig*, şairin bu özgür kişiliğini şöyle betimler: “Zamanımızın zengin ve başarılı şairlerinden hiçbiri, kendini hiçbir yere bağlamayan *Rilke* kadar özgür değildi. Onun ne alışkanlıkları, ne adresi ve aslında ne de bir vatani vardı; İtalya’da, Fransa’da ya da Avusturya’da aynı rahatlıkla yaşayabilirdi ve nerede olduğu hiçbir zaman bilinmezdi. Onunla karşılaşmak, hemen her zaman bir rastlantıya bağlıydı...”

Ellerine bir şairin kitabını alanlara oturup o şairin şiirlerini uzun uzun anlatmayı, güzel bir konserden önceki uzun konuşmalar kadar sıkıcı bulurum. Üstelik bu şair eğer *Rilke* gibi hep evreninin doruklarında kanat çırpınlardan ise sözü uzatmak daha da abes kaçır. Bu nedenle ve *Rilke*’den Türk okuruna biraz olsun bir şeyler estirebilmiş olma umuduyla, satırlarımı burada noktalıyorum.

Ahmet Cemal
Moda, Ekim 1994

İkinci Dünya Savaşı'nın ortalarında doğmuş (kendisi hatırlamıyor).

Avusturya Lisesi'nden sonra hukuk öğrenimini tamamladı. Hayatı boyunca hiç hukukçuluk yapmadı. Üniversite yıllarında eğitim giderlerini karşılayabilmek için Çağaloğlu'ndaki tercüme bürolarında, arka odaları toz ve pislik içinde, ampulleri zayıf çalışma mekânlarında diplomalar, kimlik belgeleri, tapu kayıtları ve satış sözleşmeleri gibisinden belgeleri çevirerek çevirmenlik hayatına adım attı.

Okumadan yaşayamadığı için günün birinde edebiyat çevirmenliğine bulaştı. Yılların akışı içersinde “repertuarına” Stefan Zweig, Robert Musil, Franz Kafka, Walter Benjamin, Goethe, Nietzsche, Ingeborg Bachmann, Elias Canetti gibi yazarlar eklendi. Hiçbir çevirisini zamanında teslim etmedi. İmzaladığı çeviri sözleşmelerinde “Teslim tarihi” bölümüne hiçbir zaman bakmadı. Hep: “Elimdeki çeviri ancak ben ‘bitti’ dediğim zaman biter!” şeklinde tuhaf ve profesyonellikle asla ilintisi olamayacak bir ilkeye göre yaşadı. Bu yanıyla ünlendi. Bu yanı yüzünden büyük maddi kayıplara uğradığı ve kötölemelerle karşılaştığı çok oldu. Hatta mahkemeye bile verildi.

Ama aldığı çevirilerin hepsini *bitirdi*.

Üniversitelerde elli yıl boyunca Sanat Tarihi, Kültür Tarihi, Estetik, Sanatın Temel Kavramları, Metin Yazımı, Eleştirel Düşüncenin Tarihsel Gelişmesi, Tiyatro Tarihi ve Tiyatro Estetiği gibi dersler verdi. On beş deneme kitabı, bir romanı, bir şiir kitabı, altmışın üzerinde çevirisi, bir de hikâye kitabı var.

Avusturya Federal Cumhuriyeti Altın Liyakat Nişanı, Avusturya Devlet Çeviri Ödülü, Tarabya Büyük Çeviri Ödülü, 2012 Sedat Simavi Edebiyat Ödülü sahibi. Halen “Faust”, “Mimesis”, “Schiller’in Şiirleri”, “Hölderlin”, “Uyurgezerler” ve “Trajik Edebiyatın Tarihi” gibi büyük projeler üzerinde çalışıyor. Her zaman olduğu gibi, onun bu projeleri bitireceğine kimse inanmıyor.

Ama o, bunları bitireceğini çok iyi biliyor...

Cumhuriyet gazetesinde otuz beş yıldır köşe yazarı.

Nâzım Hikmet Akademisi’nde ders verdi.

Moda’daki kira evinde, kendi dört duvarı arasında kurduğu ülkesinde yaşıyor.

ÜÇÜNCÜ BASIMA ÖNSÖZ

Rilke'den bir zamanlar sevgili Feridun Andaç için yaptığım seçkinin basılmasından bu yana on bir yıl geçmiş.

İş Bankası Kültür Yayınları'nın gerçek bir estet olan değerli editörü ve benim de çok sevgili dostum Rûken Kızılar bulup çıkarmasa, kitap neredeyse unutulup gidecekti.

1994 yılında, kitabın ilk basımı yapıldığında, dünyanın en güzel insanlarından ve İlhan Selçuk'un o unutulmaz nitelendirmesi ile *Omurgalı Aydınlar*'dan Onat Kutlar beni telefonla arayarak kutlamıştı. Bir de randevu kararlaştırmıştık.

O buluşma gerçekleşmedi.

Onat Kutlar, Taksim'deki bir bombalı saldırıda hayatını kaybetti.

Tıpkı ikinci basımda yaptığım gibi, bu baskıyı ve bundan sonra yapılabilecek bütün baskıları da o bilge insana, Onat Kutlar'a adıyorum.

Ahmet Cemal
Haziran 14, Moda

HERCAİ ŞİİRLER*

* Kitabın ilk bölümü için kullanılan “Hercai Şiirler”, çevirmene ait bir başlıktır. Bu bölümde yer alan şiirler herhangi bir sıra gözetilmeksizin, çevirmenin “gönlünün çektiğince” seçilip bir araya getirilmiştir. (ç.n.)

BİR İLKBAHAR RÜZGÂRI

Kaderdir bu rüzgârın estirdiği; bırak, gelsin,
gelsin ne varsa tutkulardan ve körü körüne,
ne varsa uğruna yanıp tutuştuğumuz: – gelsin.
(Sessiz ol ve kıpırdanma ki, varsın bize.)
Ey kader dediğimiz, bu rüzgârla gelmelisin.

Adı konmamışların ağırlığıyla yalpalayan
bu yeni rüzgâr, sürüklemekte bir yerlerden
denizleri aşırarak, ne ise biz olan.

... O olabilseydik. Varabilirdik toprağımıza.
(Cennetlerin gelgitleriyle çalkalanırdık o zaman.)
Gel gör ki, bu rüzgârın önünde kader acımadan
ta üzerimizden geçip gitmekte başka diyarlara.

DELİLER VE MAHKÛMLAR İÇİN DUA

Sizler ki, hayat, belki sezdirmeden,
sırt çevirmiş koca çehresiyle: Şimdi,
kim bilir, kendine hayattayım diyen
biri dile getirmekte hafiften

dışarda, özgürlüğün iklimlerinde,
vakit geceyken bir duayı:
kolay öldürebilesiniz diye zamanı;
çünkü zaman, hep peşinizde.

Şimdi hatırladığında hayat sizi,
şefkatle saçlarınızı okşar:
Neniz var idiyse, hepsi
bundan böyle başkalarında yaşar.

Hep sessiz kalmalısınız sizler,
yürekleriniz artık yaşlandığında,
hiçbir zaman öğrenmemeli anneler,
yaşamak diye bu da varsa.

Yukarlarda ay yükselmekte,
aralandığı yerde dalların,
ve sakinleri sizlermişçesine
pençesine düşmekte yalnızlığın.

BÜYÜK GECE

Kaç kez hayretle baktım sana, başlangıcı düne ait bir
pencereden,
öylece durdum ve hayretle baktım. Yeni kent, benim için
yasak kent gibiydi henüz ve inatçı manzara kararmaktaydı;
sanki ben,
hiç yoktum. En yakınımıdaki nesneler bile çabalamıyordu
anlaşılır
olmak uğruna. Yol, sokak lambasını itip geçiyordu,
yabancıydı. Sonra
ötede – bir oda, hissedilebilen ve lambanın ışıyla
aydınlanmış,–
ramak kalmıştı katılmama, anlayıp kapattılar pencereleri.
Durdum. Bir çocuk ağladı ardından. Biliyordum güçlerinin
nelere yettiğini
çepeçevre evlerdeki bütün annelerin,– ama bütün o
ağlamaların nasıl
teselli bulmaz dertlerden doğduğunu da biliyordum.
Şarkı söylemekteydi bir ses, beklentilerin de bir nebze
ötesine
sarkarak ya da aşağılarda bir ihtiyar koyuveriyordu sitem
dolu
öksürüklerini, acımayı bilen bir dünyanın karşısında haklı
olan,
kendi bedeniymişçesine. Sonra bir saat vurdu,– geç kaldım
saymakta,

yanımdan yuvarlanıp gitti.–

Tıpkı bir yabancı oğlan çocuğu gibi, hani sokakta topu
değil ama

kendisi yakalanan, başkalarının birbirleriyle onca
oynadıklarından

hiçbirini oynamasına izin verilmeyen bir çocuğun durup
başka yere

–nereye?– bakması gibi, durdum ve ansızın,
anladım ki, sendin benimle oynayan, ey yetişkin gece,
ve o zaman hayretle baktım sana. Kulelerin öfkелendikleri,
kadere dönüşmüş bir kentin beni kuşattığı, sır vermez
dağların

meydan okudukları ve yakın çevrede, duygularımın o
rastlantılara

bağlı kıvılcımlarını açgözlü bir yabanlığın küllendirdiği
yerde:–

evet, ey büyük gece, bir ayıp değildi senin için beni tanıman.
Soluğun

üstümden geçti. Engin ciddiyetlere yayılmış gülümsemen
ise, benliğime işledi.

TESLİM olmak istiyorum. Yayıl yayılabildiğin kadar.

Sen değil misin bir çobanın yüzünü, bitip tükenmeyen
hanedanların taşındığı kraliçe rahimlerinde, soyluluğun
ve gelecekteki cesaretlerin taçlı başlara kazandırabildikleri
ifadelerden daha görkemli kılan? Kalyonların sessiz
oymalarını taşıyan şaşkın tahtalar, dilsiz bir inatla açılmakta
direndikleri deniz evreninin yüz çizgilerini alabildikten
sonra, o zaman neden,

evet neden, ey acımasız gece, hissetmeyi bilen, isteyen
biri, kendini açan biri, sonunda neden benzemesin sana?

HÖLDERLİN İÇİN

Yazılmamıştır mola vermemiz, en yakın duraklarda, gerçekleşen düşlerle yetinmeksizin, sarılır ruh yenilerine, sonsuzluktadır ancak durgun göllere varmak.

Bu dünyada ise düşlemeyi sürdürmektir en büyük beceri. Bir kez başarmış olma duygusunun baskınına uğrayıp kanatlanmak sezgilerin evreninde, hep daha derinlere.

Sana gelince, ey görkemli sihirbaz, senin iktidarına bırakılmıştı, bütün bir yaşamı tek bir imgenin zorlayıcılığında yoğunlaştırmak, sen dile getirdiğinde, bir kader gibi kapanırdı dize ve vardı bir ölüm en hafifinde bile, korkmazdın eşiğini aşmaktan, ne var ki, elinden tutup götürürdü önünden giden Tanrı.

Sen, ey değişken ruh, hepsinin en değişkeni! Hepsi de nasıl yerleşmişler bir şiirin sıcaklığına, keyiflerine bakarak ve dolayısıyla karşılaştırılamayacak kadar zayıf. Yalnızca sen ilerlemektesin ay gibi. Ve aşağıda senin ancak vedalarda duyumsadığın, kutsal bir korkunun pençesindeki manzara, senin gece yanın, aydınlanıp kararmakta. Senden daha yüce adayı olma, ne de bütüne daha dokunulmamış, daha eksiksiz geri veren. Ve yine sen, kutsal bir tutumla, hesabı yapılmamış yıllar boyunca oynadın sonsuz mutlulukla, sanki o mutluluk içte değilmiş, sanki kimsenin olmaksızın, Tanrının çocuklarınca

terk edilmiş, toprağın yumuşak çimlerinde yatıyormuşçasına.
En büyüklerin tutkuyla istediklerini, taş taş üstüne koyarak
yaptın,

istekte bulunmaksızın: Yükseldi. Ama yıkılışı bile
yanıltamadı seni.

Nasıl? Varsa böyle bir ölümsüz, kuşkuyla mı
bakıyoruz hâlâ ölümlüye? Geleceğin mekânındaki
duyguları, ciddiyetle geçici olandan
öğrenecek yerde?

ŞAİRİN ÖLÜMÜ

Yatıyordu. Çehresi, hafifçe yükseltilmiş,
solgun ve dargındı dik yastığında,
dünya ve dünyaya ait bildiği ne varsa,
artık duyularından koptuğundan bu yana,
hepsi de umursamaz bir zamanda yitirilmiş.

Onu öylece yaşarken görenler, bilmemişlerdi,
ne kadar da bütünleşmiş olduğunu bütün bunlarla;
çünkü bunlar: O derinlikler çayırlarda
ve sularda, bütün bunlardı çizen o çehreyi.

Onun çehresiydi aslında bu enginler,
onlar ki, görücüye çıkmışlardı şimdi şaire;
korkuyla ölmekte olan maskesine gelince,
sanki havayla temas ettiğinde bozulan bir meyvenin
içi gibiydi, öylesine kırılğan ve ince.

ŞAİR

Ey zaman, uzaklaşmaktasın benden şimdi.
Yaralanıyorum her kanat çırpışınla.
Ama kalınca yalnız, söyle, neye yarar ki
dudaklarım, gecem ve gündüzüm tek başına?

Yok bir sevgilim, bir dört duvar,
ne de bir iklim, gönlümce.
Bütün kendimi adadıklarım, ömrümce,
ansızın zenginleşip beni harcamaktalar.

ÖLÜM DENEYİMİ

Yabancıyız esrarı bize kapalı kalan
bu yolculuğun. Yok hiçbir nedenimiz,
hayranlık, sevgi veya nefret göstermek için,
maskeli bir ağızdan trajik bir tonla çıkan

bir ağıtla çehresi şaşılasi bozulmuş ölüme.
Hâlâ oynadığımız rollerle dolu dünya.
Biz, hoşla gidiyor muyuz diye kaygılandıkça,
ölüm de oynamakta, aldırmaksızın beğenilmediğine.

Sen gittiğinde ise, bu sahneye
bir gerçeğin huzmesi sızdı çıktığın
aralıktan: Yeşilin en benzeyeni yeşile,
gerçek güneş ışığı, en katıksız ormanların.

Sürdürdük oynamayı. Korkuyla ve güç öğrenilmiş
anlatarak ve sonra, zaman zaman da jestlerimizle
geçersiz kılarak; senin artık bizlerden uzaktaki
ve oyunumuzdan kopmuş varlığına gelince,

hâlâ kimi zaman sızabilir aramıza, tıpkı bir bilginin,
öteki gerçekliğe ilişkin bilginin ağırdan varlığını
duyurması gibi; öyle ki, etkisiyle bir süre bu esriğin
başlarız yaşamın kendisini oynamayı, unutup alkışları.

VENÜS'ÜN DOĞUŞU

O sabah, bağırmlar, tedirginlikler ve kargaşayla geçen korkulu bir gecenin ardından,–
bir kez daha köpürdü deniz ve haykırdı.
Çıglık ağır ağır yeniden kapandığında
ve gökyüzünden yeni bir günün ilk soluğu
döküldüğünde dilsiz balıkların uçurumuna:–
deniz doğurdu.

Güneşin ilk ışıklarıyla parladı, geniş dalganın
rahminin köpükten tüyleri. Kız, bembeyaz, şaşkın
ve ıslak, hemen kenarında ayağa kalkmıştı.
Gencecik bir yeşil yaprağın kıpırdanışı,
gerinmesi ve sardığını yavaşça açması gibi,
kızın bedeni de açıldı sabahın serinliğine,
kaydı el değmemiş erken rüzgârın içine.

Ayların parlaklığıyla yükseldi dizler,
ve daldı baldırların bulutlu semalarına;
geri çekildi kalçaların dar gölgeleri,
ayaklar gerilip ışığa boğuldu
ve oynak yerleri canlandı, su içenlerin
gırtlakları gibi.

Kalçanın havuzu içerisinde beden,
bir çocuğun avucundaki taze yemiş gibi yatmaktaydı.
Göbeğinin daracık kabında, bu ışıklı yaşamın
bütün koyu yanları vardı.
Onun altında kabarmıştı küçük, ışıklı dalga,
kesintisiz, hep kasıklara doğru akmaktaydı,
arada sırada sessiz bir sızma misali.
Mahrem yeri ise saydam ve gölgesizdi
henüz, nisan ayındaki kayınlar gibi,
sıcak, boş ve çıplak, uzanmıştı.

Şimdi omuzların hareketli terazisi
kurmuştu dengesini dik duran bedende;
beden bir fıskiye gibi yükselmişti
kalçalardan, sonra uzunluğuyla kolların ve
daha hızla, saçların çağlayanıyla dökülmüştü yine.

Ardından yüzü geçti, çok ağır bir kaymayla,
eğikliğinden yansıyan kısa gölgeyi,
aydınlık ve yatay bir doğrulmaya dönüştürerek.
Ve onun ardında çene, kapandı dik bir yamaç gibi.

Şimdi uzayınca boyun, bir ışık demeti
ve içinden özsuyun aktığı bir çiçeğin sapı
gibi, kollar da uzandılar yukarıya; kıyıya
varma peşindeki kuğuların boyunlarıydılar.

Ardından bir sabah rüzgârı gibi geldi ilk nefes,
bu bedenin gündoğumuna.

Damar ağaçlarının incecik dal dokusunda
bir fısıldaşmadır duyuldu ve kan başladı
yaprak sesleriyle ağacın derinliklerinde atmaya.
Gittikçe yükseldi bu rüzgâr: Bu kez var gücüyle
atıldı yeni göğüslere, onları doldurup zorla
içlerine yerleşti; öyle ki, uzak rüzgârlarla şişen
yelkenler gibi, taşıdılar gölge kızı kıyıya.

Tanrıça böyle çıktı karaya.

Onun arkasından,
o hızla yürüyüp geçerken genç kıyıdan,
bütün bir öğlenden öncesi boyunca
ayaklandı çiçekler ve başaklar, sıcak, şaşkın,
uyanırcasına bir sarılıştan. Ve tanrıça yürüdü, koştu.

Ama öğlen vaktinde, en ağırlaştığında zaman,
bir kez daha yükseldi deniz ve fırlattı
bir yunusu, daha önceki aynı yere.
Ölüydü yunus, kırmızıydı, yarılmıştı bedeni.

DUINO AĞITLARI'ndan*

* *Duino Ağıtları* (Duineser Elegien), şifreli diye nitelendirilebilecek metaforlarıyla, çok “sapa” konulara yönelik atıflarıyla ve nihayet dilin kullanımında kendini belli eden gözü pek tutumla, Alman dilindeki lirik şiir türünün en güç örnekleri arasında yer alır. Rilke’nin yalnızca lirik dilde iddialı olmakla yetinmeyerek bu şiirlerde Yeni Çağ insanının bir bütün olarak varlık sorununu ve bu sorunun “mistik” yorumunu da dile getirmeyi amaçlaması, anlaşılabilme bağlamında *Duino Ağıtları*’nı gerçekten dünya şiirinin çetin cevizlerinden biri kılmıştır. Bu şiirlerde Rilke’nin ağıt (elegie) biçimini seçmesi, Alman şiir dünyasında Klopstock ve Hölderlin tarafından temelleri atılan, kökleri antik şiire kadar uzanan bir geleneğin sürdürülmesi anlamına gelmektedir.

“Dördüncü Ağıt”ın ağırlık noktasını, insanoğlunun kendi varoluşunun bölünmüşlüğüne ve parçalanmışlığının bilincine varması oluşturur. Burada dile getirilen diyalektik bölünmüşlük, hem düşünce, hem de duygu bağlamında geçerlidir. Gerçek anlamda hissedebilmenin sınırlarının belirsizliği, aşk da dahil olmak üzere, her şeyde mutlaka bir “karşıt”ın da kendiliğinden ortaya çıkması, bireyin temeldeki acılarının kaynağını oluşturur. Bir acı kaynağı olan bilinç bölünmesinden yalnızca ölmekte olanlar ile çocuklar esirgenebilirler; çocukların böyle bir acıyı tatmamalarının nedeni, henüz zamanla sınırlı olmaksızın, “sürekli neşeyi” yaşayabilmeleridir. “Altıncı Ağıt”, sıradan yaşamların alanı dışında kalan “kahraman”ı ele alır. Kahraman, atılganlığıyla sıradanlığın karşıtını simgeleme işlevini üstlenir ve insanoğlunun genelde sergilediği yetersizliğin karşısına dikilir. (ç.n)

DÖRDÜNCÜ AĞIT

Ne zamandır kışın gelmesi şu hayat ağaçlarına?
Bilemiyoruz. Göçmen kuşların aksine, yoktur
haber verenimiz. Hep gecikerek bu yüzden,
acele yapışırız rüzgârların eteklerine, bizi
hiç umursamayan bir dereye saçılmak için.
Ama biliriz, çiçeklenmenin de, solmanın da
ne olduğunu.

Ve bir yerlerde hâlâ gezinen arslanlar, onlar
bilirler ihtişamları süresince düşmeyeceklerini.
Bizler, yalnızca birini düşünenler ise, duyarız
şimdiden ötekinin çabalamalarını. Düşmanlıktır
en yakınımızda olan. Ve hep sınır boylarında
gezinirler sevenler, birbirlerine nice enginleri,
ganimetleri ve yurtları vaat ederek.

Belki tam o sırada, anlık bir çizimle,
alışılanın tam tersi bir zemin çıkar ortaya,
ancak güçlkle görebildiğimiz; çünkü çok belirgindir
karşımızdakiler. Yabancıyızdır duyguların

Kim korkmamıştır otururken kendi kalbinin
perdelerinin önünde?

Ve açıldığında bunlar, yalnızca ayrılık sahnesidir
ortaya çıkan.

Kolaydır bunu anlamak. Bahçe, o bilinen bahçedir, dalgalanır hafiften: Ancak ondan sonra çıkar balet. Ama beklenen değildir. Yeter artık! Ve ne kadar uçarcasına yürürse yrsn, kılık değiştirmiş sıradan biridir, mutfağından geçip girer eve. İstemem bu yarısı boş kalmış maskeleri, oyuncak bebektir yeğlediğim. Hiç olmazsa doludur içi.

Bir kukla: Dayanabilirim cansızlığına ve tellerine, yalnızca bir görünüşten ibaret olmasına. En azından varolandır. Lambalar sönebilir; artık oyun bitti, diyenler olabilir bana,– sahnede boşluktan, kurşuni bir esintiden başka hiçbir şey kalmamış olabilir; belki yoktur artık yanımda, daha önce yaşamışların hiçbiri, ne bir kadın, ne de o kahverengi, şehla gzli erkek çocuğu: Olsun. Yine de kalırım yerimde. Hep izleyici olabilirim çünkü.

Haklı değil miyim? Sen, baba, sen ki onca acıyla yudumladın hayatı, benim için tadına bakayım derken, sen ki, hep yokladın yazgımın ilk bulanık serpintilerini büyümekte olduğum için ve onca yabancı bir geleceğin kokusunu önceden almak istercesine sınıadın buğulu bakışlarımı,– sen ki, öldüğünden bu yana umutlarımın ortasında, ta içimde nice korkular beslemektesin ölülerin umursamazlığıyla ve nice umursamazlıklardan vazgemiştin benim bir avuç yazgım uğruna, söyle, haklı değil miyim? Ve sizler, başlangıçta sizlere duyduğum küçük bir sevgi uğruna beni sevmiş olanlar, söyleyin haklı değil miyim? Gittikçe uzaklaştığım bir sevgiydi sizlere duyduğum, yüzünüzde onca sevdiğim enginlik, artık içinde olmadığınız bir evrene dönüştüğü için uzaklaştığım bir sevgi... Nihayet bekleyebildiğimde kuklaların sahnesi önünde,

hayır, adayabildiğimde kendimi bakmaya, dengeleyebilmek için bu bakışı, bir melek olur oyunculuğu üstlenen ve harekete geçiren kuklaları.

Kuklalar ve bir melek: Başlamıştır artık oyun.

Ondan sonra birleşir artık varlığımızla ayırmış olduklarımız. Ancak o zaman kapanır mevsimlerimizin çemberi, sonrasız akışı tamamlamak için.

Ve melek sürdürür oyununu artık başlarımızın üzerinde.

Anlayacaklardır şimdi ölmekte olanlar, nasıl bahanelerden ibaret olduğunu bütün yaptıklarımızın.

Ve sonra figürlerin ardında bir gelecekte çok sanki geçmişlerin saklı olduğu çocukluğumuz.

Yetişmekteydik elbet ve kimi zaman aceleciydik büyümekte, büyümüş olmanın dışında bir şeyleri bulunmayanları memnun edebilmek için.

Oysa yalnız başımıza kaldığımızda hep kalıcılıktı peşinden koştuğumuz, yerimiz dünya ile oyun arasındaki bir ara-alandı; ta başlangıcından bu yana ancak tertemiz adımlara hazır bir yer.

Kim tasvir eder bir çocuğu olduğu gibi? Kimdir onu yıldızların arasına yerleştirip uzaklıklar için ölçüyü veren eline? Kim bir çocuk ölümüne dönüştürür sonradan sertleşen kara ekmeği – ya da kim yerleştirir onu bir ağıza, güzel bir elmanın tadı gibi? ... Kolaydır katilleri anlamak.

Gelgelelim ölüm, daha yaşamdan önce bir ölümü, bütün bir ölümü böylesine yumuşacık barındırmak kendinde ve kızmamak – imkânsızdır bunu tasvir etmek.

ALTINCI AĞIT

Sen, ey incir ağacı, bilsen nice zamandır etkilemekte beni, çiçeklerini neredeyse bütünüyle görmezlikten gelip en temiz sırlarını yerleştirivermen tam zamanında olgunlaştırılmış meyvelerine. Ve dalların, bir fıskiye gibi göndermekte özsuğunu aşağılara: O anda uyanır özsuğu uykusundan, neredeyse uyanmamış gibi, en tatlı eyleminin sarhoşluğu içerisinde.

Bak: Tıpkı cisimleşmiş tanrı gibi.

... Ama biz kalırız, çiçeklenmektir bizi yücelten ve ineriz gecikmiş derinliklerine bir ihanete uğramışçasına, verdiğimiz son yemişlerin.

Pek azdır eylemin zorlamasını bunca duyanlar, adeta sıra beklercesine alevlenirler kalbin

ateşlerinde,

çiçeklenmenin baştan çıkarıcılığı tatlı bir gece

esintisi gibi

değdiğinde göz kapaklarına ve dudaklarındaki gençliğe: Kahramanlardır belki de bunlar ve erken çağrılanlar

başka bir evrene,

ölümün bahçıvanlığında bir başkadır damarlarının

eğilmesi dallar gibi.

Atarlar kendilerini bu kahramanlar: Kendi

gülümsemelerinin de

önündedirler, tıpkı Karnak'taki o kabartma atların

muzaffer kralın önünden koşmaları gibi.
Şaşılası bir yakınlık vardır kahramanla genç
ölüler arasında. Süreklilik
değildir kahramanın çabaladığı. Gidişi varoluştur;
hep alıp götürür kendini ve hep bir başka tehlikenin
burcudur girdiği
Azdır orada onu bulabilenlerin sayısı. Ama bize karşı
karanlık bir suskunluğa gömülen, ansızın coşkuya kapılan
yazgı
bir şarkı gibi götürür onu kendi çılgın dünyasının fırtınalarına.

Yoktur onun kadar duyduğum. Bir anda esinti gibi
siner benliğime karartılmış sesleri.

Ah, ne kadar isterdim gizlenebilmeyi, beni gelip bulmasın
diye özlemler:
küçük bir çocuk olmak isterdim, gelecekteki kollarıma
dayanmış,
nasıl Samson'un annesinin önce hiç doğurmamışken,
sonra her şeyi getirdiğini dünyaya, okumak isterdim.
Söyle bana, ey ana, o daha senin içindeyken kahraman
değil miydi?
Daha orada başlamamış mıydı bir hükümdar gibi seçmeye?
Binlercesi kaynaşmaktaydı rahminde, o olabilmek için,
ama gel gör ki seçimi o yaptı, yakaladığını bırakmayıp.
Ve devirdiği için sütunları, oydu senin bedeninin
dünyasından
daha küçük bir dünyaya adım atan, orada sürdürdü
seçimlerini.
Siz ey kahramanları doğuran analar, güçlü nehirlerin
kaynakları!
Siz ey içinize yüreklerinin kenarına gelip yakınan,
oğlunuza gelecekte kurban edilecek kızları yutan
uçurumlar!

Ama kahramandı kendini uçurumlara atan aşk
duraklarından,
herkes koştu onu taşımak için, her duyarlı kalp atışından
uzaktı artık,
ve gülümsemelerin yamacında – bir başkaydı.

SANCAKTAR CHRISTOPH RILKE’NİN AŞKI VE ÖLÜMÜ ÜZERİNE BİR EZGİ’den*

-
- * İlk metni 1899 Sonbahar’ında, ikinci metni 1904 Ağustos’unda kaleme alınmış, *Sancaktar Christoph Rilke’nin Aşkı ve Ölümü Üzerine Bir Ezgi* (Die Weise von Liebe und Tod des Cornets Christoph Rilke) aynı yılın Ekim ayında Prag’da çıkan “Deutsche Arbeit” dergisinde yayımlanmıştır. İlk metni mehtaplı ve fırtınalı bir gecede yazan Rilke, 1663 yılında Montecuccoli’nin Osmanlılara karşı düzenlediği sefer sırasında genç yaşta ölen ve kendi atalarından biri olan bir soylunun yazgisından esinlenmiştir. Yirmi sekiz parçadan oluşan eser, Rilke’nin sonradan bütün şiir yaratısında önemli yer tutacak bir temayla, ölüm temasıyla genç yaşlarından başlayarak ilgilendiğini belgelemektedir.

LANGENAU Şövalyesi, eyere yerleşip konuşuyor:

“Sayın Marki”

Komşusu olan, ufak tefek yapılı, kibar Fransız, başlangıçta üç gün boyunca konuşmuştu. Şimdi ise artık söyleyecek bir şeyi kalmamış. Uyumak isteyen bir çocuk gibi. İnce, beyaz dantelalı yakasına tozlar yapışıp kalıyor; ama o, bunu fark etmiyor. Kadife eyerinin üstünde ağır ağır solumakta.

Ama Langenau Şövalyesi gülümsüyor ve şöyle diyor: “Tuhaf gözleriniz var, Sayın Marki. Herhalde annenize benziyorsunuz!–”

Bunun üzerine çocuk yaştaki Marki, yeniden çiçek açarcasına doğruluyor, yakasındaki tozları silkiyor ve yeniden dünyaya gelmiş gibi oluyor.

BİRİ annesinden söz ediyor. GörünüŖe bakılırsa bu, bir Alman olmalı. Kelimeleri yüksek sesle ve ağır ağır sıralıyor. Çiçek buketleri yapan bir genç kızın çiçekleri düşünceli bir ifadeyle tek tek elden geçirmesi ve sonunda bütün bunları ne yapacağını henüz kestirememesi gibi: – Adam, kelimelerini böyle sıralıyor. Neşeli olduğu için mi böyle yapıyor? Yoksa acı çektiğı için mi? Herkes kulak kabartıyor. Yere tükürmeler bile kesiliyor. Çünkü hepsi de yol yordam bilen kişiler. Ve kalabalık içerisinde Almanca bilmeyenler ansızın tek tek kelimeleri anlamaya, hissetmeye başlıyorlar: “Akşamları...” “Küçüklüğümde...”

BURADA bütün bu beyler, Fransa ve Burgonya'dan, Hollanda'dan, Carinthia'nın vadilerinden ve Bohemya şatolarından, İmparator Leopold'ün yanından gelen bütün bu beyler kendilerini birbirlerine yakın hissediyorlar. Çünkü birinin anlattığını ötekiler de, hem de aynen yaşamışlar. Sanki hepsi tek bir anneden olmaymışçasına...

BÖYLECE akşama doğru, herhangi bir akşama doğru at koşturuluyor. Yine susuyorlar, ama aydınlık saçan kelimeler kalplerde. Bu sırada Marki, miğferini çıkarıyor. Koyu renkli saçları yumuşacık; başını önüne eğdiğinde saçları kadınsı bir havayla ensesine yayılıyor. Şimdi Langenau Şövalyesi'ni de görüyor: Uzaklarda parıltıyı delen bir şey, narin, koyu renk bir şey yükselmekte. Yarı yarıya çöküp gitmiş, buram buram yalnızlık kokan bir sütun. Ve yanından geçtikçe, epey sonra, geç vakit, Langenau Şövalyesi'nin aklına bunun bir Madonna olduğu geliyor.

KAMP ATEŞİ. Ateşin çevresinde oturmuş, bekliyorlar. İçlerinden birinin şarkı söylemesini bekliyorlar. Ama herkes çok yorgun. Kırmızı ışık, ağırlığını hissettiriyor. Tozlu pabuçların üstüne çöküyor. Sürüne sürüne dizlere kadar yükselip kavuşturulmuş ellerin içine bakıyor. Işığın kanatları yok. Yüzler karanlık. Yine de küçük Fransız'ın gözleri bir süre kaynağını kendinde bulan bir ışıktaki parlıyor. Küçük Fransız, küçük bir gülü öpmüştür; şimdi bu gülün göğsünde solmasına izin var. Langenau Şövalyesi, uyku tutmadığı için bunu görüyor. Benim ise gülüm yok, diye düşünüyor, tek bir gülüm bile yok. Sonra şarkı söylüyor. Bu, yurdunda, sonbaharda, hasat sonuna yaklaştığında genç kızların tarlalarda söyledikleri, eski ve hüznü bir şarkıdır.

KÜÇÜK MARKİ: “Çok mu gençsiniz, bayım?” diye soruyor. Ve Langenau Şövalyesi, yarı üzüntülü, yarı itiraz ederce-sine: “On sekiz yaşımdayım,” diyor. Sonra susuyorlar.

Daha sonra Fransız, soruyor: Yurdunuzda nişanlınız da var mı, Sayın Sancaktar?”

“Ya sizin?” diyor Langenau Şövalyesi.

“O da sizin gibi sarışın.”

Ve yine susuyorlar, ta ki Alman’ın sesi duyulana kadar: “Peki ama o halde neden eyerimize yerleşmiş, düşmanla çarpışmak için bu zehirli topraklarda at sürmektesiniz?”

Marki gülümsüyor. “Geri dönmek için.”

Ve Langenau Şövalyesi’nin içini bir hüzündür kaplıyor. Bir zamanlar oynamış olduğu sarışın kızı düşünüyor. Çılgın oyunlar oynadıkları kızı. Ve şimdi eve dönmüş olmayı istiyor, yalnızca bir an için, yalnızca şunları söylemesine yetecek bir zaman parçası için: “Affet beni, Magdalena, hep böyle olduğum için affet beni!”

Ben – nasıldım? diye düşünüyor genç adam. – Ve sonra, ta uzaklara gidiyorlar.

BİR ara, sabah vakti, bir süvari beliriyor, sonra bir ikincisi; dört süvari, on süvari. Hepsi zırhlar içerisinde, dev gibi. Sonra arkalarından binlercesi: bütün bir ordu.

Ayrılma zamanı gelmiştir.

“Sağlıcakla dönün, Sayın Marki.–”

“Meryem Ana da sizi korusun, Sancaktar.”

VE bir türlü ayrılamıyorlar. Birbirleriyle kısa zamanda dost, kardeş olmuşlardır. Birbirlerine güvenleri, belki kendilerine besledikleri güvenden de büyük, çünkü birbirleri hakkında artık pek çok şey biliyorlar. Duraklıyorlar. Çevrelerinde koşturmalar, nal sesleri. Bu sırada Marki, sağ elindeki büyük eldiveni çıkarıyor. Küçük gülü eline alıp, bir yaprağını koparıyor. Sanki kutsal bir şeye ihtiyaç var.

“Bu, sizi koruyacaktır. Hoşça kalın.”

Langenau Şövalyesi şaşıyor. Fransız'ın arkasından uzun süre bakıyor. Sonra yabancı gül yaprağını ceketinin altına itiyor. Yaprak, kalbinin dalgalarının üstünde yalpa vurarak sürüklenmeye başlıyor. Bir boru sesi duyuluyor. Sancaktar, atını orduya doğru sürüyor. Dudaklarında buruk bir gülümseme beliriyor: Şimdi artık tanımadığı bir kadın, onu korumaktadır.

CEPHE gerisinde bütün bir gün. Küfürler, renkler, kahkahalar—: geçtikleri yerler için göz kamaştırıcı. Rengârenk çocuklar geliyorlar. Boğuşmalar ve bağırmalar. Uçuşan saçlarının üstünde erguvan rengi şapkalarıyla fahişeler geliyorlar. El sallıyorlar. Ayaklanmış birer gece gibi kapkara zırhlara bürünmüş ücretli askerler ortaya çıkıyorlar. Fahişelere öylesine hırsıyla sarılıyorlar ki, kadınların elbiseleri yırtılıyor. Kadınları trampetalarına bastırıyorlar. Ve trampetalar, aceleci ellerin vahşice karşı koyuşlarıyla uyanıyorlar, bir rüyadaymışçasına gümlüyor, gümlüyorlar. – Ve akşam geldiğinde, fenerler tutuluyor, tuhaf fenerler: Demir kadehlerde şarap parlıyor. Şarap mı? Yoksa kan mı? – Aradaki farkı kim bilebilir ki?

SONUNDA Spork'un önüne gelinmiştir. Kont, beyaz atının yanında duruyor. Uzun saçlarında demirin parıltısı var.

Langenau Şövalyesi sormamıştır. Generali tanıyor, atından atlayıp bir toz bulutu içerisinde eğiliyor. Konta tavsiye mektubu yerine geçecek bir yazı getirmiştir. Ama kont, emrediyor: "Oku bakalım şu zırvayı." Ve bunları söylerken, dudakları hareket etmemiştir. Bunları söylemek için dudaklarını oynatmasına da gerek yoktur; o dudaklar yalnızca küfür etmeye yarar. Gerisini ise sağ el anlatır. O kadar. Ve sağ el, zaten kendini gösteriyor. Genç adam okumayı çoktan bitirmiştir. Artık durduğu yeri bile bilmemektedir. Spork, her şeyi silmiştir. Gökyüzü bile silinip gitmiştir. Ve tam o sırada büyük general, yani Spork, konuşur:

"Sançaktarsın."

Bu kadarı çoktur bile.

BÖLÜK, Raab Suyu'nun öte yakasındadır. Langenau Şövalyesi, yalnız başına oraya doğru at sürüyor. Düzlükten geçiyor. Akşam oluyor. Eyerin önündeki madeni kısımlar tozlar içerisinde parlıyor. Ve sonra ay yükseliyor. Langenau Şövalyesi, ayın yükselişini ellerindeki yansılardan görüyor. Şimdi bir rüyaya dalmıştır.

Ama tam o sırada bir çığlık yükseliyor.

Birisi ona doğru haykırıyor, haykırıyor.

Ve gördüğü rüyayı paramparça ediyor.

Bir baykuş değildir bağırın; istenen ise merhamettir:

Görünürdeki tek ağaç seslenmektedir:

Hey, ne olur, bak buraya!

Ve Langenau Şövalyesi bakıyor: Ağaç hareket etmektedir.

Bir vücut, ağaç boyunca kıvranmaktadır; genç bir kadın, kanlar içerisinde ve çıplak, yalvarmaktadır: Kurtar beni!

Ve genç adam atlıyor kapkara yeşillige

ve gözden geçiriyor sımsıcak ipleri;

kor gibi parladığını görüyor kadının gözlerinin

ve dişlerinin ısırıldığını.

Gülüyor mu?

Tüyleri ürperiyor genç adamın.

Bir anda atlıyor atına

ve gecenin içerisine dalıyor. Kanlı ipler, sımsıkı avucundadır.

LANGENAU Şövalyesi, tamamen düşüncelerine gömülmüş, bir mektup yazıyor. İri, ciddi görünüşlü, düzgün harfleri ağır ağır, bir resmi tamamlarcasına yerlerine oturtuyor:

“Sevgili anneciğim,
göğsünüz kabarsın: Sancağı taşıyorum,
üzülmeyin: Sancağı ben taşıyorum,
beni sevin: Sancağı ben taşıyorum.–”

Sonra mektubu üniforma ceketinin altına, o en gizli yere, gül yaprağının yanına yerleştiriyor. Ve düşünüyor: Yakında bu mektup da gül kokacak. Düşünüyor: Belki günün birinde biri çıkıp bulur... Ve düşünüyor, çünkü düşman yakındadır.

ÖLDÜRÜLMÜŞ bir köylünün üzerinden at sürüp geçiyorlar. Adamın gözleri ardına kadar açık ve bu gözlerden bir şeyler aksediyor; ama akseden, gökyüzü değil. Daha sonra köpekler uluyor. Demek ki yakınlarda bir köy var; nihayet. Ve kulübelerin üzerinde taştan bir şato yükseliyor. Köprü onları karşılamaya hazır, uzanıyor. Borular yüksek sesle hoş geldiniz diyor. Bak, dinle: koşuşanların ayak sesleri, şakırtılar ve havlamalar! Avluda kışnemeler, nal sesleri ve bağırışlar.

MOLA! Bir defa da misafir olmak. İsteklerini, nefsini köreltircesine, hep kendisi karşılamak zorunda kalmamak. Her şeye hep düşmanca el uzatmaktan kurtulmak; bir defa olsun kendini olup bitenlere bırakıvermek ve olup bitenlerin iyi şeyler olduğunu bilmek. Cesaretin de zaman zaman kendini şöyle bir bırakmaya, ipek örtülerin püsküllerine takılıp şöyle bir yuvarlanmaya ihtiyacı vardır. Hep asker olmak zorunda kalmamak. Bir defa olsun şöyle saçlarını bırakıvermek ve açık yakayla dolaşmak, ipek koltuklarda oturmak ve bir yıkanma sonrasının rehavetini parmak uçlarına kadar hissetmek. Ve kadınların ne demek olduğunu yeniden öğrenmek. Beyazlı kadınların ne yaptıklarını, mavililerin nasıl olduklarını; gülüşlerinin, sarışın delikanlılar sulu yemişlerle ağırlaşmış güzel tabakları getirdiklerinde nasıl şarkıya dönüştüğünü ve ellerinin aldığı biçimleri öğrenmek.

YEMEK olarak başlayan, nasıl olduğu neredeyse anlaşılmadan bir şenliğe dönüşmüştür. Yükselen alevler havada titremiş, sesler havada yankılanmış, kadehlerden ve parıltılardan karışık şarkılar yükselmiştir ve sonunda artık kemale eren tempolardan dans doğmuştur. Ve bu dans, herkesi çekip alıvermiştir. Sonra salonlarda bir dalgalanma; karşılaşmalar ve birbirini seçmeler, vedalaşmalar ve sonra yeniden buluşmalar, parıltıların tadına varma ve ışıktan körleşme, sıcacık kadınların elbiselerinin içinde esen yaz rüzgârlarıyla dalgalanıp gitme.

Zaman, koyu renkli şarabın içinden ve binlerce gülün arasından geçip hıştırtılarla gecenin rüyalarına kaymaktadır.

VE biri durmuş, bu ihtişama hayretle bakmakta. Öyle biri ki, uyanacak mı diye kendi kendisini bekliyor. Çünkü insan böyle bir ihtişamı ve böyle kadınların şenliğini ancak uykusunda izleyebilir: Kadınların en küçük jestleri bile brokar kumaşa dökülüveren bir kıvrım. Bu kadınlar, zamanı gümüş telli konuşmalarla örmekteler ve arada ellerini havaya kaldırdıklarında, zannedersin ki senin ulaşamadığın bir yerlerde, senin göremediğin narin gülleri toplamaktadırlar. Ve o zaman, bir rüyaya dalarsın: O güllerle süslenmişsin, bir başka mutluluğa ermişsin ve boş alnın için bir tacı hak etmişsin.

BEYAZLAR, ipekler içinde bir erkek, uyanamayacağını anlıyor; çünkü zaten uyanıktır ve gerçek karşısında kafası karışmıştır. Bu yüzden rüyaya sığınır ve kendini yapayalnız, karanlık parkta bulur. Artık şenlik uzaklarda kalmıştır. Ve ışıklar yalan söylemektedir. Gece ise yakınında ve serindir. Ve ona doğru eğilen bir kadın, sorar: “Sen, gece misin?” Kadın gülümsemektedir. O zaman erkek, beyaz elbisesinden utanır. Ve ister ki uzaklarda, yalnız başına ve silahlanmış olsun. Tepeden tırnağa silahlanmış.

“BUGÜN için benim soylu hizmetkârım olduğunu unuttun mu? Beni terk mi ediyorsun? Nereye gidiyorsun? Seni sahip-
lenme hakkını bana üstündeki beyaz elbisen veriyor.–”

O kaba kumaş ceketini mi özledin?”

“Üşüyor musun? – Evine mi hasretsin?”

Kontes, gülümsüyor.

Hayır. Ama bütün bunların nedeni çocukluğun, o yumuşa-
cık, koyu renkli elbisenin erkeğin omuzlarından kayıp gitmiş
olmasıdır. Kim aldı o elbiseyi? “Sen mi?” diye sorar erkek, o
zamaña kadar hiç duymadığı bir sesle. “Sen aldın!”

Ve artık üstünde hiçbir şey yoktur. Bir aziz gibi, çıplaktır. Bir
ışık halesi içerisinde ve narin.

ŞATONUN ışıkları ağır ağır söner. Herkes ağırlaşmıştır: yorgundur, âşıktır ya da sarhoştur. Seferde geçen onca bomboş ve uzun gecenin ardından: gelsin yataklar. Meşe ağacından, geniş karyolalar. Burada edilen dualar, yolda, insan uyumak istediğinde mezara benzeyen o pis çukurlarda edilenlerden daha farklıdır.

“Tanrım, sen nasıl istersen öyle olsun!”

Yatakta edilen dualar, daha kısadır.

Ve bir o kadar da içtendir.

KULEDEKİ oda karanlık.

Ama onlar yüzlerini gülümsemeleriyle aydınlatıyorlar. Körler gibi çevreyi elleriyle yoklayıp birbirlerini bir kapıyı bulurcasına buluyorlar. Birbirlerine neredeyse geceden korkan çocuklar gibi sokuluyorlar. Oysa korkmuyorlar. Onlara düşman olan hiçbir şey yok: ne dün, ne de yarın; çünkü zaman, çöküp gitmiş. Ve onlar, zamanın harabeleri üstünde çiçek açmaktalar.

Erkek: “Ya kocan?” diye sormuyor.

Kadın: “Adın nedir?” demiyor.

Çünkü onlar, birbirlerini yeni bir soy oluşturmak için
buldular.

Birbirlerine belki yüz ad takacaklar, sonra bunları yine geri alacaklar, yavaş yavaş, bir küpe çıkarırcasına.

SOFADA bir koltukta Langenau Şövalyesi'nin ceketi, palas-
kası ve kaputu asılı. Eldivenleri yerde. Sancağı dimdik, pen-
cerenin pervazına dayalı. Siyah ve zarif bir bayrak. Dışarıda
gökyüzünü kasıp kavuran bir fırtına, geceden siyahlı beyazlı
parçalar kopartıyor. Ayışığı, uzun bir şimşek gibi süzülüp
gidiyor; hareketsiz duran sancağın üstüne tedirgin gölgeler
düşmekte. Ve sancak, rüya görüyor.

AÇIK kalmış bir pencere mi var? Fırtına evin içinde mi esiyor? Kapıları kim çarpıyor? Odalarda dolaşan kim? – Bırak. Kim olursa olsun. Kuledeki odayı bulamaz. İki insanın bu ortak uykusu; sanki yüz kapının ardında uyunmakta, sanki aynı anne ya da aynı ölüm paylaşılmıştıysa bir ortaklık.

SABAH mı oldu? Bu doğan, hangi güneş? Çok büyük bir güneş. Bunlar, kuşlar mı? Sesleri her yanı sarmış. Hayır, etraf aydınlık, ama doğan günden değil. Her yer seslerle dolu, ama kuş sesleri değil. Parıltı, yanan tahtalardan yansımakta. Haykıranlar ise pencerelerdir. Düşmana, dışarıda meşaleye dönüşmüş arazide duran düşmana doğru, kıpkızıl haykırmaktalar: Yangın. Ve insanlar, yüzlerinde paramparça olmuş uykunun kalıntılarıyla, yarı zırhlanmış, yarı çıplak, odadan odaya, binanın bir kanadından ötekine koşup merdivenleri aramaktalar. Soluğu kesilmiş borular ise, avluda kekelemekte: Toplanın, toplanın! Ve trampetalar, yeri titretiyor.

AMA Sancak yok ortada.
Seslenmeler: Sancaktar!
Azmış atlar, dualar, ıgıllıklar,
küfürler: Sancaktar!
Yan yana zırhlar, emirler, sinyaller;
susun: Sancaktar!
Ve bir daha: Sancaktar!
Ve süvariler, fırtına gibi dışarı akıyor.

Ama bayrak, aralarında değil.

Sancaktar, alev alev koridorlarla yarışircasına koşuyor, onu alevleriyle saran kapılardan geçiyor, kavurucu merdivenlerden iniyor, çılgına dönmüş, binadan dışarı fırlıyor. Bayrağı kollarında, beyazlar içinde ve baygın bir kadını taşır gibi taşıyor. Ve bir at buluyor, bir çığlık gibi: Her şeyin üstünden ve kendi arkadaşları da dahil, herkesin yanından geçip gidiyor. Ve ardından bayrak da kendine geliyor, hiç bu kadar ihtişamlı olmamıştır. Şimdi onu hepsi görüyorlar, uzaklarda, ta önde, başında miğfer bulunmayan, sarışın adamı ve bayrağı tanıyorlar.

Ama tam o sırada bayrak parlamaya başlıyor, ileri atılıyor, büyüyor, kıpkırmızı kesiliyor.

Bayrakları düşmanın ortasında yanıyor ve onlar da bayrağın ardından koşuyorlar.

LANGENAU Şövalyesi, düşmanın ta içlerine dalmıştır, ama yapayalnızdır. Dehşet, çevresinde bir daire çizmiştir; o ise tam ortada, ağır ağır yanmakta olan sancağın altında durmaktadır.

Ağır ağır, neredeyse düşünceli, etrafına bakıyor. Önünde ona yabancı ve binbir renkte pek çok şey var. Bahçeler – diye düşünüyor gülümseyerek. Ama o sırada gözlere tutsak olduğunu görüyor. Birtakım adamları seçiyor ve bunların düşman olduklarını biliyor–: atını tam ortalarına sürüyor. Fakat daire arkasından kapandığında, gözlerinin önünde yeniden bahçeler beliriyor ve ışık demetleri gibi üstüne üstüne düşen on altı yuvarlak kılıç, bir şenliğe dönüşüyor. Neşeli bir fıskiye gibi.

ÜNİFORMA ceketi şatoda yanmıştır, mektup ve yabancı bir kadına ait gül yaprağıyla birlikte.

Ertesi ilkbaharda (hüzünlü ve soğuk gelmiş bir bahardır), Pirovano Baronu'nun bir kuryesi atını ağır ağır sürerek Lange-nau'ya geliyor. Orada, yaşlı bir kadının ağladığını görüyor.

RESİMLER KİTABI'ndan*

* *Resimler Kitabı*'nın (Das buch der Bilder) 1898-1906 yılları arasına yayılan oluşma süreci (bu süre içerisinde kitabın iki basımı yapılmıştır), bunun çoğu edebiyat uzmanlarınca bir “geçiş dönemi” çalışması diye nitelendirilmesini haklı kılmaktadır. Her biri ikişer bölümlük iki kitaptan oluşan eserde Rilke'nin değişik dönemlerinin izlerini bulmak olanaklıdır. Rilke'nin sanat yaşamında bir geçiş dönemini belirlemesinin yanı sıra *Resimler Kitabı*, edebiyatta Jugendstil üslubunun klasik örneklerinden birini oluşturmaya açısından da önem taşımaktadır. (ç.n.)

GECEDE İNSANLAR

Kalabalık için yaratılmamıştır geceler.
Gece seni ayırır komşundan,
buna aldırmadan gitmemelisin kapısına.
Ve odanda geceleyin ışık yakarsan,
bakmak için insanların yüzüne,
iyi düşünmelisin: Bakmak, ama kime.

Korkunç çirkinleşmiştir insanlar,
yüzlerinden damla damla akan ışıkla,
ve gece toplanmışlarsa bir arada,
sallantıda bir dünyadır gördüğün,
ne varsa karışmıştır birbirine.
Alınlarında sarı bir ışık
bastırmıştır bütün düşünceleri,
şarap kıvılcımlanır bakışlarında,
ağırlaşmıştır elleri, konuşurlarken
yaptıkları hareketlerden;
Ben, Ben derler boyuna
ve demek isterler ki: Herhangi biri.

KOMŞU

Ey yabancı keman, ben miyim izlediğin?
Daha önce kaç yabancı kentte seslendi
senin yalnız gecen benimkine?
Yüzlerce mi çalan seni? Tek biri mi?
Bütün büyük kentlerde var mı
sen olmasan eğer, nehirlerde
yitip gidecekler?
Ve neden hep bana?

Nedendir hep komşuluk etmem,
korku içinde seni şarkı söylemeyip
şöyle demeye zorlayanlara: Çok daha
ağırdır yaşamak, her şeyin ağırlığından.

SESLER

BİR KAPAK SAYFASI VE DOKUZ YAPRAK

Kapak Sayfası

Kolaydır susmaları zenginlerle mutlu kişilerin,
kimse bilmek istemez onların ne olduklarını.
Ama kendilerini göstermek zorundadır zavallılar,
Ben körüm, demek zorundadırlar
ya da: kör olmak üzereyim
ya da: iyi değil halim bu dünyada
ya da: hasta bir çocuğum var
ya da: parça parçayım...
Belki bunları bile yetersiz sayarlar.

Ve herkes yanlarından geçip gittiğinden,
nesnemişler gibi, şarkı söylemek zorundadırlar.
Bu yüzden onlardan iyi şarkılar çıkar.

Elbet tuhaftır insanlar, yeğlerler çocuk korolarından
hadım seslerini dinlemeyi.

Tanrı ise gelir ve epey uzun kalır,
bu hadımlarca rahatsız edildiğinde.

Dilencinin Şarkısı

Kapı kapı gezerim durmaksızın,
bazen ıslak, bazen güneşten kavrulmuş;
Dayarım sağ kulağımı ansızın
sağ elime.

O zaman sanırım ki bu ses
benim değil, bir yabancıdır.

Ondan sonra bilemez olurum kimin yakardığını,
ben miyim, yoksa bir başkası mı.
Küçük şeyler içindir benim yakarışlarım.
Oysa şairler isterler daha fazlasını.

Ve sonunda kapatırım yüzümü,
iki gözümle birden;
ve ardından kapandığında ele bu yüz,
dinlenmekte sanılır görünüşünden.

Yeter ki inanmasın kimse, hepsinin nedeni
başımı koyacak yer eksikliğinden.

Körün Şarkısı

Ey dışarıdakiler, körüm ben, bir ilenç bu,
bir iticilik, bir çelişki,
ve her günün burukluğu.

Karımın koluna dayanıyorum elimle,
artık grileşmiş elimi onun griliklerine,
seslerle dolu bir boşluktan geçiriyor beni.

Kıpırdanıp duruyorsunuz ve sanıyorsunuz ki
bir başkadır sesiniz taşın taşa sürtmesinden,
ama yanılıyorsunuz; yalnızca benim
yaşayan, acı çeken ve gürültü eden.
Sonsuz bir çığlık içimde, yüreğimden mi,
yoksa karnımdan mı geldiğini bilmediğim.

Tanıdınız mı şarkıları? Onları siz
pek aynı tonda söylememiştiniz.

Yeni bir ışıktır her sabah
sizi okşayan, evinizde.

Ve yüz yüze bakmanın duygusuyla içinizde,
dikkatli olmayı da öğrenirsiniz.

Ayyaşın Şarkısı

İçimde değildi bu. Gelip gidenlerdendi.
Alıkoyayım derken şarap bunu becerdi.
(Bilemiyorum artık, gerçekte neydi.)
Sonra şarap, başkalarını da getirdi,
ta ki ben kendimi tümüyle ona bırakana kadar.
Ben, yani bir deli.

Şimdi oyunundayım artık ve sürmekte beni
aşağılayarak ortaya, esirgemeksizin
ölüm olacak o hayvandan bile.
Ve ölüme kaptırdığında benim gibi kirli kartı
kaşıyıp benimle yarasını
fırlatmakta pisliğin ortasına.

İntihar Edenin Şarkısı

Bir an daha şimdi.
Hep kesmekteler nedense
asıldığım ipi.
Çok hazırdım yakınlarda
ve sonsuzluğu neredeyse biraz
duyar gibiydim barsaklarımda.

Kaşığı uzatıyorlar bana,
bu bir kaşık hayatı.
Hayır istiyorum ve istemiyorum,
bırakın, kusayım kendimi.

Biliyorum hayatın iyi olduğunu,
dünyanın dolu bir tencere olduğunu biliyorum,
ne var ki karışmıyor bir türlü kanıma,
bana gelince, yalnız başıma vurmakta.

Hasta ediyor beni başkalarını beslerken;
anlayın artık böylesini istemeyişimi.
En aşağı bin yıl geçmeden,
bozmamalıyım perhizimi.

Dul Kadının Şarkısı

İyiydi hayatım başlangıçta.
Sıcak tutuyordu beni, yüreklendiriyordu.
Nasıl bilebilirdim o zamanlar,
bütün gençler için böyle olduğunu.
Bilmiyordum ne olduğunu hayatın,—
başlangıçta yalnızca yılbeyıl çıktı,
artık iyi, artık yeni, artık güzel olmaktan,
ikiye ayrılmıştık ortamızdan.

Ne onundu suç, ne de benim;
yaptığımız, yalnızca sabırlı olmağı,
gelgelelim ölüm, sabra yabancıydı.
Gelişini gördüm (ne kadar da kötü gelmişti),
seyirci kaldım almasına, hep almasına,
aldıkları benden değildi nasılsa.

Peki ama, neydi benden ve benim olan?
Yaşadığım sefalet bile yalnızca
ödünç verilmemiş miydi kader tarafından?

Kader dediğimiz ki, sade mutluluğu değil,
acıyı da ve her şeyi alır geriye,
yıkımları bile satın alır eskilerin yerine.

Hazırdı kader ve aldı yok pahasına
ne varsa ifade diye yüzümde,
yürüyüş biçimimi bile bırakmadı bana.
Her gündü sanki indirimli satış
ve bıraktı beni artık bomboş kaldığımda,
bıraktı ortada, öyle darmadağınık.

Budalanın Şarkısı

Engellemiyorlar beni. Bırakıyorlar gideyim bildiğimce.

Hiçbir şey olmaz, diyorlar.

Ne kadar iyi.

Hiçbir şey olmaz. Her şey gelir ve dolanır

sürekli, kutsal ruhun çevresinde,

hani o ruhun çevresinde (sen biliyorsun),–

ne kadar iyi.

Hayır, gerçekten de düşünmemek gerek

bir tehlikesi vardır diye.

Ama kan var elbet.

Kan, en ağır olan şey. Kan, ağır.

Kimi zaman sanıyorum ki, artık böyle gitmeyecek.–

(Ne kadar iyi.)

Ah, ne kadar güzel bir top bu;

kırmızı ve yuvarlak, bir hertaraf gibi,

iyi olmuş yarattığınız böylesini.

Ne dersiniz, çağrıldığında gelir mi?

Ne kadar tuhaf bütün bu olup bitenler,

birbirine geçenler, ayrılıp uzaklara yüzenler:

dostça, ama biraz belirsiz.

Ne kadar iyi.

Öksüz ve Yetimin Şarkısı

Bir hiç kimseyim ben ve olacağım da hiç kimse.
Gerçi çok küçüğüm henüz, oluş için;
ama sonra da öyle kalacağım.

Anneler ve babalar,
acıyın bana.

Değmez aslında bakmak için harcanan çabaya:
Çimen gibi biçileceğim nasılsa.
Yaramam kimsenin işine: Şimdi çok erken,
yarın ise çok geç.

Sırtımda yalnızca bu giysi,
sürekli inceliş solmakta,
ama dayanıklı sonsuzluk kadar,
belki Tanrıya kadar da.

Yalnızca şu bir tutam saçım var
(hep aynı kaldı),
bir zamanlar en sevdiğiydi birisinin.

O ki, şimdi sevdiği kalmadı.

Cücenin Şarkısı

Dimdik ve iyi olabilir ruhum;
ne var ki eğilmeden taşıyacak güçte değil
yüreğimi, çarpık damarlarımdaki kanı
ve içimin bütün acılarını.
Ne bir bahçesi var, ne de bir yatağı,
Bütün yapabildiği, konmak iskeletime
korkudan titreyen kanat darbeleriyle.

Ellerimin de yok artık bir işe yarayacağı.
Nasıl da büzülmüşler, bak şu hallerine;
nemli ve hantal, sıçramaktalar sanki
yağmur yemiş küçük kurbağalar gibi.
Ve neyim kalmışsa geriye başka,
hepsi de yıpranmış, hüznü ve yaşlı;
neden çekinmekte Tanrı daha
bir çöplüğe fırlatmaktan bütün bunları.

Yoksa somurtan dudaklarıyla
yüzümden dolayı mıdır bana kızması?
Oysa gerçekte çoğu zaman hazırdı
bu yüz ışıyıp aydınlanmaya;
ancak iri köpekler yaklaştı ta yanına.
Ve onlar da böylesinden yoksunlardı.

Cüzzamlının Şarkısı

Bak ve gör, terk edilmiş biriyim ben.
Adımı bilen dahi yok bu kentte,
bir illete yakalanmışım, adına cüzzam denen.
Vuruyorum elimdeki tahtaları birbirine,
duyuruyorum bu hüznü işareti
yakınımdan geçip giden herkese.
Ve duyanlar bu tahta seslerini,
dönüp bakmıyorlar bile, istemiyorlar
öğrenmek, burada olup bitenleri.

Evimde sayılırım çıktığı sürece
tahtalarımın sesi; ama belki de
bu sesleri öyle güçlü kılarırsın ki,
şimdi yaklaşmaya korkanların hiçbiri
cesaret edemez uzağımdan bile geçmeye.
Ben de çok uzun yol gidebilirim böylece,
ne bir kızla, kadınla ya da erkekle
karşılaşmadan, ne de bir çocukla.

Hayvanları ise salmak istemem korkuya.

OKUYAN ADAM

Uzun uzun okudum. Bu öğlen sonrasından beri,
kulaklarımda yağmurun camlardaki hışırtılı sesi.
Bir şey duymaz oldum dışardaki rüzgârdan,
elimdeki kitabın yoğunluğundan.
Yüz çizgileriyle karşılaştım sayfalarına baktıkça,
düşüncelerin bulutlarıyla koyulaşmış çizgiler,
ve ben okudukça perde perde açılmakta zaman.–

Bir anda ışık düştü bütün sayfalara,
ve o korkutucu sözcük kargaşasının arasından
akşam, akşam... kendini gösterdi her yanda.
Henüz bakmıyorum dışarı, ama yine de parçalanmakta
uzun satırlar, sözcükler ise yuvarlanıp gitmekte
kopup ipliklerinden, gönüllerinin istediği yana...
İşte o zaman biliyorum: dolu dolu parlayan
bahçelerin üzerinde açılmıştır gökler alabildiğine,
güneş bir kez daha açmalıdır, batmadan.–
Ve şimdi bir yaz gecesidir etrafa yayılan;
dağınırken bir araya gelenlerin sayısı çok azdır,
uzun yollardan karanlık gölgelerle gider insanlar,
ve tuhaf bir uzaklıktan, sanki çok önemliymişçesine,
duyulur şurada burada tek tük olanlar.

Ve Şimdi gözlerimi ayırdığımda kitaptan,
tedirginlik duymuyorum, her Şey büyüyor.
Burada yaŐadıklarımdır aslında dışarıdakiler,
ve burada da, orada da bir sınırsızlık var;
tek deđiŐen, alıŐtıđında bakışlarım nesnelere
ve kitlelerin o ciddi sadeliğine,
Çok daha fazla kaynaŐıvermem hepsiyle,–
o zaman aŐıyor sanki yeryüzü kendi kendisini,
bütün bir gökyüzünü kucaklar gibi,
son yıldıız, sanki son yuvaya dönüşüyor.

İZLEYİCİ

Fırtınaları görüyorum ağaçlara baktığımda,
geçmiş ılık günlerden kalan,
ürkek camlarıma çarpan fırtınaları
ve yine aynı ağaçlara baktığımda, duyuyorum,
dostsuz dayanamayacağım, kardeşsiz
sevemeyeceğim, ta uzaklarda
kalanların söylendiğini.

Fırtına esiyor sonra, tıpkı bir devrimci,
ormanın ve zamanın içinden geçiyor,
ve her şey, sanki hiç yaş almamış gibi:
Manzara, bir duanın tek dizesi misali,
ciddiyeti, heybeti ve sonsuzluğu yansıtıyor.

Çok küçük şeyler aslında, boğuştuklarımız,
bizimle boğuşanlara gelince, epey büyük;
boyun eğseydik büyük fırtınaya biz de,
tıpkı ötekilerin yenik düştüğü gibi,
kalırdık adsız ve uçsuz bucaksız.

Ancak küçük olanı yenebiliyoruz,
ve bizi küçülten de zaferin kendisi.
Sonsuz ve olağanüstüye gelince
istemiyor önümüzde eğilmeyi.
İşte bu, Tevrat'ın güreşçilerine

görünmüş olan melek: Bir tel gibi
gerildiğinde savaşta hasmımın kasları,
sanki en derin ezgilere gebe
birer telmiş gibi hisseder onları.

Her kim ki yenik düşer,
savaştan onca kaçan bu meleğe,
alnı açık, başı dik yürüyüp gider,
büyümüşdür, onu biçimlercesine
üstüne konan sert elin etkisiyle.
Davetkâr bulmaz artık zaferleri.
Hep daha büyüğe, derinliğine
yenilmek, budur onun ergenliği.

BİR FIRTINA GECESİ'NDEN

BİR KAPAK SAYFASI VE SEKİZ YAPRAK

Kapak Sayfası

Yayıyor ansızın, gittikçe artan
fırtınanın dalgalandırdığı gece, öyle ki,
sanki fırtına çıkmasa, kalacakmış
sıkışıp zamanın kıvrımları arasında.
Yıldızların direndikleri yer değil bitiş noktası,
ve ne ormanın ortasında başlıyor,
ne benim yüzümde,
ne de senin görüntünle.
Lambalar kekeliyorlar, habersiz:
Yoksa ışığımızla *yalan mı* söylemekteyiz?
Yoksa binlerce yıldan bu yana
gece mi tek gerçeğimiz...

Böyle gecelerde yürürken sokaklarda
gelecektekilere rastlayabilirsin, zayıf
ve soluk yüzlü, seni tanımayan insanlara,
ses çıkartmazlar geçip gitmene yanlarından.
Ama konuşmaya başlasalardı eğer,
çoktan geçmiş gibi söz ederlerdi senden,
burada durduğun halde,
çoktan çürüyüp gitmiş.

Ne var ki ölümler gibi suskun kalırlar
geleceğin insanları olmalarına karşın.
Daha başlamamıştır zamanları.

Yalnızca yüzlerini zamana daldırmaktır yaptıkları
ve suyun altındaymışçasına, bakamazlar;
buna dayanabilseler bile bir süre,
dalgaların altındakilerdir gördükleri:
Aceleci balıklarla, dalan çapalar.

Hapishaneler açılır böyle gecelerde.
Ve zindancıların kötü düşlerinden,
hafiften gülümsemeleriyle
geçerler onların gücünü aşagılayanlar.
Ey orman! Sırtlarında uzun cezalarının ağırlığıyla,
sana gelirler, uyumak için kucagında.
Ey orman!

Ansızın bir yangın çıkar böyle gecelerde
bir operada. Bir canavar gibi, başlar
o dev salon localarıyla, çiğnemeye
içini tıka basa dolduran
binlerce kişiyi.
Erkekler ve kadınlar
yığılırlar koridorlara
ve onlar asılırlarken birbirlerine,
çöker duvarlar
sürükleyerek hepsini.
Ve kimse bilmez artık *kim* olduğunu
en altta acı çekenin;
biri, ezildiğini hissederken yüreğinin,
hâlâ ezgiler doldurur kulaklarını,
ezgiler, son sancıları...

Böyle gecelerde, çok zamanlar öncesi gibi,
başlar yeniden atmaya lahitlerdeki
eski hükümdarların *yürekleri*;
öyle güçlüdür ki bu yeniden vuruşlar
onlara direnen mahfazalara karşı,
taşıyabilirler altın kâseleri,
çürüyen kadifeler ve karanlıklar arasından.
Kapkara sallanır katedral bütün bölümleriyle.
Kulelere tırnaklarını geçirmiş çanlar
kuşlar gibi asılıdır, sarsılır kapılar yerlerinde
ve titrer kolonlara dayanan her parça,
sanki yüklenmiştir onca granit
gelişigüzel dolaşan kör kaplumbağaların sırtına.

Böyle gecelerde bilirler umarsız hastalar:

Bizler, artık yalnızca bir zamanlar...

Ve sürdürürler hastalar arasında

yalın, ama iyi bir düşünceyi düşünmeyi,
ta koptuğu noktaya kadar.

Geride bıraktıkları oğullardan en genci,

yürümektedir belki en yalnız sokaklarda;

çünkü özellikle *böyle* gecelerin bağrında,

bir duygu yaşar, sanki ilk kez düşünüyormuş gibi:

uzun zaman dumanlı kalmıştır her şey başının üzerinde,

ama şimdi çekilecektir bütün perdeler geriye,—

ve bilir: Kutlayacaktır artık bir şeyleri.

Bütün kentler birbirinin aynıdır böyle gecelerde,
hepsi bayraklar içindedir.

Ve fırtına yapıştığında bu bayraklara,
birini saçlarından yakalarcasına,
götürülürler, sınırları da
nehirleri kadar belirsiz bir ülkeye.

Bir havuz yerleşir o zaman bütün bahçelere,
her havuzun kenarında aynı ev,
her evin içinde aynı ışık;
ve bütün insanlar çok benzerler birbirlerine,
örterler yüzlerini elleriyle.

Aydınlanır ufukları ölmüşlerin böyle gecelerde,
gezdirirler parmaklarını hafiften yeniden biten saçlarında,
o uzun günler boyunca, kafataslarının zayıflığından
yararlanıp yeniden boy vermiştir telleri,
sanki ölümün yüzeyinde
kalmak istermişçesine.

Bütün ev boyunca yansır ölmüşlerin hareketleri,
sanki her yerde aynalar asılıdır;
ve onlar – böylece kazarak saçlarının
arasını – yıllar boyunca topladıkları
güçleri harcarlar, *geçip gitmiş*
yıllar boyunca

Böyle gecelerde, büyüüp serpilir, bir zamanlar
benden önce var olup küçük ölen kız kardeşim.
Ondan bu yana aradan geçti nice akşamlar:
Güzel bir kız olmalı şimdi. Neredeyse
bir talibi çıkar.

KÖR KADININ SÖYLEŞİSİ

YABANCI:

Korku vermiyor mu olanlardan söz etmek?

KÖR KADIN:

Hayır.

Çok uzakta kaldı şimdi. Bir başkasıydı.

O zamanlar görebilen, bakarak ve bağırarak yaşayan, sonra ölen.

YABANCI:

Güç bir ölüm müydü onunkisi?

KÖR KADIN:

Bir acımasızlıktır ölüm, bilmeyenlere karşı.

Güçlü olmak zorundadır insan, ölse bile bir yabancı.

YABANCI:

Yabancı mıydı o kadın sana?

KÖR KADIN:

Diyelim: Öyle oldu sonra.

Ölüm, anayı bile yabancılaştırır çocuğuna.–

Ama korkunçtu elbet ilk günler.

Tek bir yaraydı sanki bütün bedenim.

Her Şeyde filizlenip olgunlaŐan dünya,
kökleriyle koparıp alınmıŐtı içimden,
y reğimle birlikte ( yle geliyordu bana),
tersyüz edilmiş toprak gibi öylece, yatmıŐ,
kendi gözyaŐlarımın,  l  gözlerden
sürekli ve sessiz, Tanrı öldüğünde bomboş göklerden
bulutların dökülmesi gibi yağan
soğuk yağmurlarını içiyordum.

İŐitme duyum ise engin ve açıktı her Şeye.

Duyulamayacak Şeyleri duyuyordum:

Saçlarımın üzerinden akıp giden zamanı,
incecik kadehlerde yankılanan sessizliği,–
ve hissediyordum: Ellerimin hemen yakınında,
büyük ve beyaz bir g l solumaktaydı.

Ve hep düŐünüyordum: Gece ve gece diye
düŐündüĐümde, bir gün kadar büyüyecek
bir ışık çizgisi gördüğüme inanıyordum ve yine
inanıyordum ki, çoktandır avuçlarımda tuttuğum
bir sabaha doğru yol almaktayım.

Annemi uyandırıyorordum, uyku bütün ağırlığıyla
düŐüp gittiğinde yüzümden,

anneme sesleniyordum: “Anne, gel buraya!

İŐıĐı yak!”

Ve dinliyordum. Uzun, ama çok uzun bir sessizlik,
ve taŐlaŐtıĐını hissediyordum yastıklarımın,–
bir Őeylerin parladığını görüyordum sanki ardından:

Bu, annemin acı acı ağlamasıydı, Şimdi
 ekip gitsin istiyorum bu olay anılarımdan.

İŐıĐı yak! İŐıĐı yak! Rüyamda bağırıyordum çoğu zaman:
Oda   kt  üzerime. Kaldır onu
yüzümden ve g Ğ mden.

Kaldırmalısın, yukarılara kaldırmalısın,
onu yine yıldızlara yollamalısın;
böyle yaŐayamam, gökyüzü  st mdeyken.

Ama, konuştuğum sen misin, anneciğim?
Başkası mı yoksa? Kimdir gizlenen?

Kim var perdenin arkasında? – Kış mı?
Anne: Fırtına mı? Anne: Gece mi? Söyle!
Yoksa: Gündüz mü? ... Gündüz mü?
Bensiz mi! Gün nasıl doğar bensiz?
Eksikliğimi duymuyor musunuz hiçbiriniz?
Beni hiç soran olmuyor mu?
Hiç hatırlanmamacasına unutulduk mu?
Biz mi? ... Ama sen, oradasın;
henüz her şeyin var, değil mi?
Yüzünün çevresindeki her şeyin amacı
rahatlatmak o yüzü.
Gözlerin dinlendiğinde,
istedikleri kadar yorgun olsunlar,
açılabilirler yeni bir zamana.
Benimkiler ise yargılı susmaya.
Renklerini yitirecek benim çiçeklerim.
Aynalarım donup kalacak.
Kitaplarımda satırlar silinecek.
Kuşlarım kanat çırparken sokaklarda,
yabancı pencerelere çarpıp yaralanacak.
Artık hiçbir şey kalmadı benimle ilintili.
Bütünüyle bırakıldım.–
Ben, bir adayım.

YABANCI:

Ben de denizden geldim.

KÖR KADIN:

Nasıl? Adaya mı? ... Dışarıdan mı?

YABANCI:

Sandaldayım daha.

Sessizce yanaştırdım—

sana. Sallanıyor:

Kıyıya doğru dalgalanıyor bayrağı.

KÖR KADIN:

Bir adayım ben ve yalnızım.

Zenginim.—

Bir zamanlar, o kullanılmaktan

aşınmış eski yollar

varken hâlâ:

Ben de acı çekerdim.

Her şey çıkıp gitti yüreğimden,

bilemedim nereye, başlangıçta;

ama sonra hepsini orada buldum,

bütün duygular, ne varsa beni ben yapan,

toplanmıştı, birbirini itip bağırırmaktaydı

kıpırdamayan, duvarlaşmış gözlerin önünde.

O aldatılmış duygularım, hep birlikte...

Bilmiyorum yıllar mı sürdü öyle durmaları,

ama ben, hepsinin kırgın, geri döndükleri

ve artık kimseleri tanımadıkları

haftaları biliyorum.

Sonra kapandı gözlere uzanan yol.

Artık onu hiç bilmiyorum.

Şimdi her şey içimde,

kendinden emin ve tasasız gezinmekte,

iyileşen hastalar gibi dolaşmakta duygular,

dolaşmanın tadını çıkarmaktalar,

bedenimin karanlık evinde.

Kimileri oyalanmaktalar

eski anıları okuyarak;

gençler ise
hepsi dışarıya bakmaktalar.
Çünkü sınırlarıma vardıkları yerde
üstümdeki giysi camlaşmakta.
Alnım görüyor şimdi, elim
şiiirler okuyor başkalarının ellerinde.
Bastığı taşlarla konuşuyor ayağım,
sesini her günün duvarlarının arasından
kuşlar alıp götürüyor.
Hiçbir şeyin eksikliğini duymuyorum artık,
bütün renkler gürültülerin
ve kokuların diline çevrilmiş.
Ve sonsuz bir güzellikte hepsi de,
seslere dönüştüklerinde.
Ne yapayım artık kitapları?
Rüzgâr, tek tek sayfaları çevirmekte ağaçlarda;
ve biliyorum hangi sözcüklerin yazılı olduğunu,
hafiften yineliyorum kimi zamanlar.
Ve gözleri çiçekler gibi solduran ölüme gelince,
ulaşamıyor benim gözlerime...

YABANCI alçak sesle:
Biliyorum.

SAATLER KİTABI'ndan*

-
- * *Saatler Kitabı* (Das Stunden-Buch) “Keşif Yaşamı”, “Hac Yolculukları Üzerine” ve “Yoksulluk ve Ölüm Üzerine” başlıklı üç kitaptan oluşur. 1899-1903 yılları arasında kaleme alınan eser, 1905 yılında yayımlanmıştır. Çeşitli dua konumlarında dil düzleminde hep yeni imgelerin yaratılması çabası, *Saatler Kitabı*’nın ağırlık noktasını oluşturur. Eserin yayımlanışından bu yana hep bu eserdeki sahnelerle Rilke’nin gerçek yaşamındaki kimi olaylar arasında (Floransa ve Rusya yolculukları, Lou Andreas-Salomé’nin etkisi vb.) bağlantılar bulunmasına çalışılmıştır. Oysa yalnızca yazın düzleminde ele alındığında, eserin dil alanında deneysel girişimlerden oluştuğu kendiliğinden belirginleşmektedir. (ç.n.)

BİRİNCİ KİTAP

KEŞİŞ YAŞAMI

(Seçmeler)

Erimekte şimdi zaman ve dokunuyor bana
madeni ve net bir saat vuruşuyla:
titriyor duyularım. Hissediyorum: yapabilirim–
ve yakalıyorum saydamlaşan günü.

Tamamlanmamıştı hiçbir şey, ben bakmadan önce,
durgundu henüz, ne varsa oluşmakta olan.
Olgunlaştı bakışlarım ve bir gelin gibi
kavuşur herkes istediğine.

Hiçlik çok yetersiz benim için, ama seviyorum
yine de ve resmediyorum kocaman, altın zemine,
sonra kaldırıyorum havaya, bilmeksizin kimin
ruhunun kurtarıcısı olacağını...

Gittikçe büyüyüp her şeyi içine alan
daireler gibi yaşamaktayım hayatımı.
Başaramayacağım belki sonuncusunu tamamlamayı,
ama yine de denemektir istediğim.

Çevresinde dolanıyorum Tanrının, o çok eski kulenin
ve binlerce yıldır dolanıyorum; hâlâ bilmeksizin:
Neyim ben, bir şahin mi, bir fırtına mı,
yoksa eski bir şarkı mı.

Sen, ey sabaha analık eden ufuk,
resmetmemeliyiz seni öyle rasgele.
Eski boya kaplarından aldığımız,
hep aynı fırça vuruşları, ermişler
kullanmakta seni suskunluğa gömmekte.

Duvar gibi resimler diyoruz önüne;
sonunda bin duvarın ardında kalıyorsun.
Çünkü ne zaman yüreklerimiz apaçık görse,
duaya kalkan ellerimiz yüzünü örtmekte.

Seviyorum derinliklerinde duygularıma
kucak açan iç dünyamın kuytuluklarını;
onlar ki içlerinde hep, eski mektuplardaki gibi
hep daha önce yaşanmış buldum şimdi yaşananları,
yaşanmış, sonsuz ve aşılmış, bir söylence misali.

Onlardan kaynaklanmadır, ikinci bir zaman ötesi
hayatta da yerimin olduğunu bilmekliğim.

Ve bir ağaç gibiyim kimi zaman,
bir mezarın üzerinde yaprak hışırtılarıyla
(bedenini sıcak kökleriyle kucakladığı)
genç çocuğun hüznlerin ve şarkıların arasında
yitirdiği düşü gerçekleştiren, olgun bir ağaç.

Dimdik yaşıyorum, yüzyıl biterken.
Üstüne Tanrının, senin ve benim yazdığımız
ve yabancılardan ellerinde dolaşıp duran
büyük bir yaprağın rüzgârı duyulmakta.

Yepyeni bir sayfanın parıltısı hissediliyor şimdi,
daha her şeyin yazılabileceği, yeni bir sayfa.

Enginliklerini sınamakta sessiz güçler,
bakarak birbirlerine karanlık bakışlarla.

Çok yalnızım dünyada, ama yine de yalnız değilim,
her saati kutsamaya yetecek kadar.

Çok önemsizim dünyada, ama yine de küçük değilim,
senin önünde karanlık ve ak llı bir nesne
gibi kalacak kadar.

Kendi irademdir istediğim ve ona eşlik etmek
eyleme giden yollarda;
istediğim, sessiz ve ürkek zamanlarda,
yaklaştığında bir şeyler,
bilenler arasında olmak
ya da yalnız başıma.

Seni hep bütünüyle yansıtabilmektir istediğim,
ve kör ya da yaşlı olmamak hiçbir zaman,
senin o ağır, yalpa vuran suretini taşıyamayacak kadar.

İstedğim kendimi geliştirmektir.

Eğrilmiş olarak kalmamak hiçbir yerde,
çünkü ancak bir yalana dönüşürüm eğrildiğimde.

Ve senin önünde gerçek olabilmek.

Tanımlamak istiyorum kendimi,
uzun uzun ve yakından bakılmış

bir resim gibi,

anladığım bir sözcük,

su içtiğim testi,

annemin yüzü,

en korkunç fırtınalarda

beni taşıyabilmiş

bir gemi gibi.

Gördüğün gibi, çok şey istiyorum.
Belki de her şeyi:
Karanlığını her sonsuz düşün
ve her yükselişin titreşimli ışık oyunlarını.

Çok insan yaşamakta hiçbir şey istemeyen,
hepsi de yetinmekteler sığ duygularının
perhiz sofralarıyla.

Ama sen sevinç duymaktasın, hizmet eden
ve susuzluk çeken her yüzden.

Seni bir alet gibi kullanan
herkesten sevinç duymaktasın.

Henüz soğumadın ve vakit geç değil,
hayatın kendini huzurla ele verdiği,
oluşmakta olan derinliklerine dalmak için.

Ne yaparsın Tanrım, ben ölürsem eğer?
Ben senin testinim (ya kırılırsam?)
İçtiğin içki benim (ya bozulursam?)
Senin giysinim ve uğraşınım,
anlamını da yitirirsin benimle.

Benden sonra olmayacak evin ve orada
seni içtenlikle selamlayacak sözcükler.
Yorgun ayaklarını kadife terlikler gibi
saran ben, olmayacağım.

Sırtındaki bol harmaniden de olacaksın.
Yanağımla, sıcak bir yastıkta gibi
ağırladığım bakışların gelecek,
arayacak beni, hem de uzun süre–
ve bırakacak kendini günbatımında
yabancı taşların kucağına.
Ne yapacaksın Tanrım? Korkuyorum.

ORPHEUS'A SONE'den*

-
- * Rilke, *Orpheus'a Sone*'yi (Sonette an Orpheus) 1922 Şubat'ında, Muzot Şatosu'nda kaleme almıştır. Eser, 1923 yılında yayımlanmıştır. *Orpheus'a Sone*, doğa-insan-mitoloji üçlüsünün en etkin biçimde şiir düzlemine yerleştirildiği ürünlerden biridir. Şair, bu soneleri oluşturan dizelerinde insan sesinin bu dünyayı bu dünya kılan ağırlığını vurgularken, bir yandan da insan yaşamının sınırlılığı ve doğanın sonsuzluğu diye özetlenebilecek bir ikilem çerçevesinde yaşamın en sıradan gerçekliklerini bile, “sözün söz aracılığıyla bestelendiği” müzik parçalarıyla dile getirmiştir.
- XVI. *Sone*. Esau: Tevrat'ın kahramanlarından. Hayvan postunu andıran kılı derisiyle ünlüdür. (ç.n.)

1. BÖLÜM

I

Bir ağaç yükseldi o anda. Salt yüceliştii!
Şakıyordu Orpheus! Ağaç, kulağa dönüşmüştü!
Ve sustu her şey. Ama bu suskunluğun içi
bile yeni bir başlangıç, işaret ve değişimdi.

Sessizliğin hayvanları çıktılar, ışıyan,
çözölen ormandaki inlerinden, yuvalarından
ve o zaman anlaşıldı ki, hileden, korkudan
değildir bunca sessiz kalışları kendi aralarında,

ama dinlemek içindir. Böğürmeler ve çığlıklar
küçük geliyordu yüreklerine. Ve daha biraz önce
bunu sığdıracak bir kulübe bile yokken neredeyse,

yalnızca en yoğun tutkularla öröülü bir sığınak,
bir de sütunları sarsılan bir giriş yeri,–
tam orada sen, kulaklar için yarattın bir tapınak.

V

Bir anıt dikmeyin. Yalnız izin verin,
gül, her yıl yalnız onun için açsın.
Çünkü Orpheus'tur adı. Değişiminin
yansımaları her şeydedir. Çabalanmasın

başka adlar için. Şarkı başladığında,
Hep Orpheus'tur nasılsa. O, gelir ve gider.
Kimi zaman, birkaç gün için gülün yaprağına
galebe çalması da çok şey değil midir?

Anlayın, nasılsa yitip gitmek zorunda olduğunu!
Böylece yitip gitmekten kendisi de korksa bile.
Sözleri geride bırakınca buranın konukluğunu,

varmış demektir artık ona eşlik etmediğiniz yere,
ellerini zorla bağlamaz liranın telleri.
Ve o boyun eğer, adım atmakla ötelere.

XVI

Sen dostum yalnızsın çünkü
Biz, sözlerimizle ve işaretlerimizle
ağırdan kendimizin kılmaktayız dünyayı,
belki de onun en zayıf, en tehlikeli parçasını.

Kim işaret eder parmağıyla bir kokuyu?–
Ama bizi korkutan güçlere gelince,
hissedersin çoğunu... Tanırsın ölüleri,
ve korkarsın büyülü sözleri işitince.

Bak şimdi, yapılması gereken, birlikte
dayanabilmektir parçalara, sanki bütünmüşçesine.
Güç olacak sana yardım etmek. Her şeyden önce:

Sakın kalkışma beni kalbine ekmeye. Yoksa
çok çabuk büyürüm. İsteddiği, rehberlik etmektir
kendi efendimin eline ve şöyle demek: İşte.
Esau'nun ta kendisi, etiyle ve postuyla.

XXI

Yine döndü ilkbahar. Şimdi yeryüzü
bir çocuk gibi, şiirleri ezbere bilen;
çok, hem de ne çok... ödülü
karşılığıdır yakınmasının öğrenmekten.

Sertti öğretmeni. Sevdik beyazları
yaşlı adamın sakalında.
Şimdi sorduğumuzda yeşilin, mavinin adını,
görüyoruz ki biliyor, hepsi aklında!

Ey artık tatile giren yeryüzü, bütün sevincinle
oyna çocuklarla. Dileğimiz neşenle yakalamaktır
seni. Ancak en neşeli olanımızdır bu başarı.

Öğretmeninden onca öğrendikleri, hepsi,
ve ne varsa yazılı, hem köklerde, hem de
o uzun ve güç gövdelerde, olmuş bir şarkı!

2. BÖLÜM

VI

Ey tahtına kurulmuş gül, yaşamış olanlar için
antik çağda, sade kenarlı bir çanakta sadece.
Bizim için oysa, dopdolu, sayısız bir çiçeksin,
ya da tüketilmesi olanaksız bir nesne.

Zenginliğinin içinde, sanki tepeden tırnağa
görmek olan bir bedeni saran giysi üstüne giysisin,
ama tek bir yaprağın bile aynı zamanda
inkârıdır her türlü kıyafetin.

Yüzyıllardan bu yana estirir o güzel kokuların
en tatlı isimlerini bizlerden yana;
sonra bir zafer gibi kalır havada ansızın.

Yine de beceremeyiz onu adlandırmayı, başlarız tahmine...
ve ses verebilen zamanlardan istediğimiz
hatıraları estirebiliriz ancak onun bulunduğu yöne.

X

Bir tehdittir makine, elde edilmiş ne varsa, hepsi için,
boyun eğmek yerine, ruhlarda yer etmeye kalkıştığı sürece.
Son verir ışıklı duraklamalarına görkemli ellerin,
yapmaya daha bir kararlı, keser bütün taşları haince.

Durup, *bir* kez bile izin vermez ondan kaçmamıza,
sessiz fabrikada yağlanıp kendinin olmakla yetinmez.
Ta kendisidir hayatın, inanır en iyi kendisinin yaptığına,
aynı kararlılıkla düzenler, yaratır ve yıkmaktan çekinmez

Ama hâlâ bozulmamış bir büyü sarar varlığımızı, belki
yüz yerde kaynaklar daha kurumamıştır. Boyun eğmeyen,
el değmemiş, kimseye hayranlık duymayan güçlerin
etkileşimi.

Tükenmemiştir daha dile getirilemeyenin sözcüklere
gebeliği...

Ve müzik sürdürür en titreşen taşlardan, kullanılmayan bir
mekânda,
bu sözcükler için kendi kutsal evini inşa etmeyi.

XIV

Seyreyle şu bütün fanilere sadık ve kendilerine kaderin ucundan kaderler ihsan ettiğimiz çiçekleri,–
ama kim bilir! Pişman olurlarken soldukları için,
belki bize düşer olmak onların pişmanlıklarının sesi.

Boşlukta dalgalanmak iken bütün istenen, ağırlıklar gibi dolanıyoruz, koyup kendimizi hepsinin üstüne, haz içinde ağırlıktan; nasıl da törpölüyoruz katı bir öğretmen gibi bu ömürleri,
başardıkları için çocukluklarını taşımayı ebediyete.

Biri alsaydı onları yanına, en derin uykulara ve uyusaydı hepsiyle–; nasıl da hafif ve farklı olurdu ertesi günü onca ortak derinliklerden birlikte uyanışı.

Ya da belki kalırdı derinlerde ve çiçekler açtıklarında, övgüler yağdırırlardı artık kendilerinden birine dönüşüp çayır rüzgârlarının sessiz kardeşliğinin inancını paylaşana.

XXVII

Var mı gerçekten, zaman denen o yıkıcı?
O sessiz dağın tepesindeki kaleyi ne zaman yıkar?
Ne zamandır, Demiurg'un tecavüzüne uğraması
bu yüreğin, o ki kendini tanrılara sonrasız adar?

Bunca ürkek, bunca kırılgan mıyız gerçekten,
kaderin bizi inandırmak istediği kadar?
Çocukluk, onca derin, onca sözler verirken,
köklerinde –sonradan– bunca durgunluk mu yatar?

Ah, şu faniliğin hayaleti, o yok mu,
geçer gider her şeyden habersizsin yanından,
geçer gider, sanki bir duman bulutu.

Sürüklenirlerken gerçek kimliğimizle,
birer Tanrı buyruğu olup çıkarız
kalıcı güçlerin gözünde.

XXIX

Sessiz dostu nice uzakların, dur ve dinle
nasıl enginleştğini mekânların soluğunla.
Bırak çalsınlar seni karanlık çan kulelerinde,
Ne varsa seni kemiren, tüm acımasızlığıyla,

güçlenir elbet, buysa bulduğu besin.
Sen yalnızca boyun eğ değişimin buyruğuna.
Nedir sana en acı vermiş deneyimin?
Su acıysa damağında, sen de dönüş şaraba.

Bunca doludizgin bir gecede,
sihirli bir güç ol duygularının çakıştığı yerde,
anlamını sende bulsun o tuhaf karşılaşma.

Ve unutulursan bu dünyadan olanlarca,
şöyle de sessiz toprağa: Akıp gidiyorum.
Seslen hızlı akan suya: Gelen, benim.

MODERN KLASİKLER Dizisi - 40

RAINER MARIA RILKE (1875-1926)

20. yüzyıl Batı şiiri sanatının en büyük temsilcilerindendir. Şairin doğduğu Prag kenti, o zamanki Avusturya-Macaristan İmparatorluğu'nun sınırları içerisindeydi. Orta Avrupa'nın kozmopolit kültürünün doruk noktasına vardığı bir dönemde yetişen Rilke bütün yaşamını "şiirde şiiri aramak" uğraşına odaklar.

1899 ve 1900 yıllarında Lou Salome ile birlikte Rusya'ya yaptığı iki yolculuk ve orada Tolstoy'la tanışması bu arayışta önemli bir yer tutar. Paris'te Rodin ve Cézanne ile kurduğu dostluk keza

duygu dünyasını zenginleştirir. Yine Hölderlin'le tanışması ve Alman idealizmi Rilke'nin şiirini besleyen güçlü damarlardır.

Stefan Zweig, 1936 yılında Londra'da, Rilke üzerine verdiği bir konferansta şairi şöyle betimler: "Zamanımızın zengin ve başarılı şairlerinden hiçbirisi, kendini hiçbir yere bağlamayan Rilke kadar özgür değildi. Onun ne alışkanlıkları, ne adresi ve aslında ne de bir vatani vardı; İtalya'da, Fransa'da ya da Avusturya'da aynı rahatlıkla yaşayabilirdi ve nerede olduğu hiçbir zaman bilinmezdi. Onunla bir arada olmak, hemen her zaman rastlantıya bağlıydı..."

Bu seçki Rilke'nin *Yaşam ve Şarkılar*, *Resimler Kitabı*, *Saatler Kitabı*, *Sancaktar Christoph Rilke'nin Aşkı ve Ölümü Üzerine Bir Ezgi*, *Yeni Şiirler*, *Erken Şiirler*, *İlk Şiirler*, *Duino Ağrıtları* ve *Orpheus'a Sone* adlı kitaplarından Ahmet Cemal tarafından derlenmiştir.

9 786053 322399